

ספר

הזהצלה

חלק א'

מבעלוא לפעסט

שמיני עצרת ת"ש - א"ר תש"ג

של רבן ומאורן של ישראל
כ"ק מרן אדמו"ר הרב הקדוש
מהר"א מבעלזא זי"ע

האדמו"ר מבילו חי!

מר ברוך ארימור בעל הבית קיבל כבוד
מכובד מר מרדכי לוי שחיבבים בשם
דיוקן בן 30, וישראל ויקא בן 25 וליבול
דיוקן בן 35 בנים של האדמו"ר מילא
פליקס הרב אהרן לוי בן 41
חמו על האדמו"ר מבילו עמנו ביום זה

האדמו"ר מבילו בא ארצה

יש בזה תוספת בל אצל יסא
בית י מרדכי לוי וישראל
ויקא

האדמו"ר מבילו בא ארצה

יש בזה תוספת בל אצל יסא
בית י מרדכי לוי וישראל
ויקא

האדמו"ר מבילו בא ארצה

יש בזה תוספת בל אצל יסא
בית י מרדכי לוי וישראל
ויקא

האדמו"ר מבילו בא ארצה

יש בזה תוספת בל אצל יסא
בית י מרדכי לוי וישראל
ויקא

ספר

ההצלה

של רבן ומאורן של ישראל
כ"ק מרן אדמו"ר הרב הקדוש
מהר"א מבעלזא זי"ע

סדר השתלשלות בריחת

מעיר עוז לנו בעלזא,

שנת שהותו בעמק הבכא,

מסע נדודיו מעיר לעיר וממדינה למדינה,

עד ליציאתו מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה,

ועלייתו לארץ הקודש

ערוך ומסודר לפי סדר דברי הימים, עם ציוני תאריכי הזמן,
הימים והשעות, מלוקט בליקוטי בתר ליקוטי, מתוך מאות כתבי
חסידים וספרי רשימות, בשילוב עדויות נאמנות וטובות זכרו
נות, מפייהם ומפי כתבם של חסידים ואנשי מעשה

יוצא לאור

שנת תשפ"ג לפ"ק

שנת השמונים להצלתו של כ"ק מרן זי"ע

בדכה לדאש משבד

ברוך שיר שבח ושירה, נבוא לבדך לעלה ולקלס בתפארה,
לכבוד האי גברא רבא ויקרא, שר הצדקה והחסד בלי מדה ומשורה, תורת חסד
על לשונו כל ימיו בהדרה, באהבת ישראל אשר מקלקלת את השורה, רב פעלים
לתורה ולידיאה, עושה ומעשה להגדיל תורה ולהאדירה, בפעולותיו הנאדרות
בעוז ובגבורה, מעלות השחר עד סוף כל אשמורה, להנחיל תורת הבעש"ט הק'
ותלמידיו בשפה ברורה, ולשמור את דרך הסלולה בקלה וחמורה, ראש וראשון
לכל קדשי בית בעלזא המעטירה, מוכתר בכל מידה טובה להתאזרה, בנועם
מידותיו כצאת השמש בגבורה, בשפלות רוח ובענוות חן טהורה

**כבוד שמו ממארים
הרב החסיד הנכבד והמפואר**

**מו"ה משולם צבי יהודה
יאהאבאדיטש שליט"א**

**אשר נדבה רוחו אותו לכלכל ביד רחבה
את הוצאת ספר ההצלה בעין טובה וברוח נדיבה**
לרגל שמחת נישואי בני המיפלא והמיפלא, החתן המהולל בתשבחות
כמר יקותיאל שיחי'

עב"ג בת הרה"ח מו"ה יואל צבי פריעדמאן הי"ו, נכד הרב החסיד
המפואר, רב הפעלים לתורה ליראה ולחסידות, ראש וראשון לכל
מפעלות בית בעלזא, מוה"ר חיים שלמה פריעדמאן ז"ל, ראש
העסקנים ונזר הפועלים למען הצלת רבן של ישראל כ"ק מרן
אדמו"ר מהר"א זי"ע, וממקורבי ונאמני ביתו של כ"ק מרן זי"ע
לאות עולם ולמזכרת נצח, לשמחת התקשרות החיתון בין משפחות מיוחסות בישראל,
הני תרי צדדים אשר אבותיהם ואבות אבותיהם חתאבקו בעמר רגלי כ"ק מרנן רבותינו
הקדושים זי"ע, והיו מקושרים בעבותות אחבה להבחל"ח לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א,
ועתה קמו בניהם ושמחת עולם על ראשם, באהבת רעים משוש דודים

ישלם ה' מעלו ותהי משכורתו שלימה מאת ה' אלקי ישראל, הרחמן הוא
יבדך אותו ואת כל בני ביתו, בעושר יקר וגדולה וכבוד, שיזכה לראות
מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת ותענוג דקדושה, לאורך ימים
ושנים טובות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא,
ומתוך רוב עוז ושלום, נחת וכל טוב סלה

ההצלה

דבר המוציאים לאור

חסדי ה' עולם נשירה ונזמרה, על כל החסד אשר עשה ועושה עמנו בכל עת ובכל זמן, ועתה ביותר כאשר החיינו וקיימנו והגיענו ליום שמחת כלולות בנינו היקרים שיחיו, שתתקיים בעז"ה למזל טוב ובשעטומ"צ ביום כ"א כסלו תשפ"ג לפ"ק הבעל"ט.

מילים אין בפינו ולשונינו מילה, לבטא את רגשי ליבנו ההומים, ואילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, אין אנתנו מספיקים להודות, לברך לעלה ולקלס, לפני מלך מלכי המלכים, על חסדיו הגדולים והמרוכים עמנו.

מה נכבד היום כאשר לרגל שמחת הנישואין, יוצא לאור עולם ספר ההצלה, של כ"ק אדמו"ר קודש הקדשים מרן מוהר"א מבעלזא זי"ע, אשר נערך בטוב טעם ודעת, על ידי חבר עורכים מופלגים, אשר פעלו יומם ולילה ללא לאות, זה שנים על גבי שנים, עד שהצליחו להוציא מתחת ידם דבר נאה ומתוקן, כאשר תחזינה עיניכם מישרים.

ספר נשגב זה - אשר רבים חיכו לאורו כבר ימים ושנים, ובוודאי יתקבל בחיבה יתירה בקרב אנ"ש חסידי בעלזא בפרט, ובקרב כל תפוצות ישראל בכלל - קרוב ללבנו ולנפשנו, כאשר אבות המשפחות של החתן והכלה שיחיו היו קשורים להאי אילנא דחיי בכל נימי נפשם ונשמתם, ופעלו והפעילו במסי"ג למען המשך וקיום חצר הקודש.

מצד החתן ני"ו, ה"ה זקינו הרב החסיד המופלג מוהר"ר אביגדור יאקאבאוויטש ז"ל אשר הקדושה מוחזקת לו מאבותיו, כאשר אבותיו וזקניו

ההצלה

נסעו שנים רבות לבעלזא וסייעו במאודם להחזקת החצר הקודש, החל מהרה"ח ר' דוב בער יאקאבאוויטש ז"ל שעוד נסע אל כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, לאחר מכן בנו הרה"ח ר' יודא פעטענהאז'ער ז"ל שהמשיך להסתופף בצל קדשם של כ"ק מרן מהר"י זי"ע וכ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, ונמשכה בבנו הרה"ח ר' יעקב ניערדהאז'ער ז"ל, שהסתופף בצל קדשם של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע וכ"ק מרן מהר"א זי"ע, הוא אשר הנחיל את הקדושה לבניו אחריו, ובתוכם להרה"ח ר' אביגדור ז"ל אשר זכה להסתופף בצל קדשו של כ"ק מרן זי"ע ולהימנות בין ראשוני תלמידי ישיבתו הק' בעיה"ק ירושלים ת"ו, ולשאוב מלא חפנים קדושה וטהרה, ולהחזיק התקשרותו בעוז ותעצומות ליבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

וכמו"כ מצד חותנו, הרה"ח המופ' מו"ה ר' משולם צבי זילבערשטיין ז"ל, שהי' גם הוא נמנה בין חשובי חסידי בעלזא בנירעדהאז, ומפורסם ביראתו וחכמתו, בצדקת פורנו ובטוב לבו ונפשו. ומצד חמותו ע"ה שהיתה בת החסיד ר' יודא פעטענהאז'ער ז"ל הנ"ל, אשר כאמור ירש והוריש קדושה זו לו ולדורות הבאים אחריו עד ביאת הגואל.

ומצד הכלה שתחי', ה"ה זקניה הרב החסיד המופלג מוהר"ר חיים שלמה פריעדמאן ז"ל, הוא הגבר אשר התייצב כמלאך מושיע במסירות נפש ממש להציל את רבן ומאורן של ישראל מגיא ההריגה ולהביאו לחוף מבטחים, הוא אשר עמד בראש העסקנות ורשת הפעולות למען ההצלה של כ"ק מרן זי"ע, הוא אשר נשא עול על שכמו ופעל ללא הרף מתוך עמק הבכא, על מנת להוציא את צדיק הדור וקדושו מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה.

ולא זו בלבד, אלא שהוא אף העלה את הדברים על גבי הכתב מיד לאחר המלחמה, למען יעמוד למשמרת ולזכרון לדור אחרון, ורשם את השתלשלות הדברים בפנקסיו מספר פעמים הן בלשון הקודש והן באידיש, באופן מסודר ובכתב נאה כפי אשר היתה מהותו.

ומשכך, כאשר כעת קרוב לשמונים שנה לאחר מכן, יוצאים חיבוריו ורשימותיו לאור עולם, משולבים בתוך מאות עדויות ופרקי זכרונות, אודות השתלשלות הצלת כ"ק מרן זי"ע, וביחוד מעלים על נס את מעשי תקפו וגבורתו ופרשת גדולת מפעליו, הרי שזה כשלעצמו הוא שמחה גדולה והתרגשות מרובה.

בעלזא

סקאה

ראדיחוב

ביסק

גלינא

פרעבישלאן

פשיעביש

זשענדיזשין

וויטניצא

באבניא

קראקא

באבניא

בישעקיב

פשיעביש

טייקא

יאסניא

אינצוואר

ההצלה

ועל כך אפשר להמליץ את דברי הכתוב 'דבר בעתו מה טוב', כידוע מפי ספרדים וסופרים גודל הענין של להזכיר זכות אבות בעת שמחה, ואיזה זכות גדולה יותר יש מאשר להציל את רבן של כל בני הגולה קדוש ישראל ופארו.

כיון שכן, כעת כאשר אותם חסידים מופלגים באים בקשרי חיתון צאצאיהם היקרים, והם מתראים זה עם זה בשמחה, כדאי מאוד "ק" שהאבות באים מגן עדן להשתתף בשמחת צאצאיהם, בוודאי נזכרים הם לטובה מאותם ימי אורה כאשר ישבו בעיר עוז לנו בעלזא, תחת צילם הקדוש והטהור של רבותינו הקדושים זי"ע, וכן מימי שהותם בצילא דמהימנותא של כ"ק מרן זי"ע בארץ הקודש, ולאחר מכן תחת דגל הנהגתו הרוממה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ובוודאי הם ששים ושמחים בראותם את יוצ"ח מתהלכים בדרך הישרה, ומסתופפים בצל הקודש בדרך המסורה לנו.

ותפילתנו ובקשתנו, שזכות מעשיהם הנשגבים של אבות משפחותינו אשר פעלו והפעילו למען בית רבוה"ק זי"ע ולמען החצר הק', וזכות מעשיו הכבירים של האי שלוחא דרחמנא מוה"ר חיים שלמה ז"ל אשר בזכותו נשאר לנו לפליטה גדולה רועה נאמן, יעמוד להחתן והכלה שיחי', שיזכו לבנות בית נאמן בישראל, בית מלא ברכת ה', ולהעמיד דורות ישרים ומבורכים, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, על דרך ישראל סבא, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ומתוך רוב שמחה עושר וכבוד, לאורך ימים ושנים טובות.

ברכה מיוחדת לכל חברי המערכת אשר הוציאו מתחת ידם בס"ד דבר נאה ומקובל שכזה. תחילה וראש להעומדים בראש המערכת, ראשונים לדבר מצוה, ה"ה מנהלי ועורכי הגליון המפורסם "הוגי תורה", אשר בין עלי' נחפרסמו לראשונה חלקים רבים מנתיבות ההצלה במשך כמה שנים לטובה, והשאירו רושם חזק בין כל קוראיהם, אשר מהם יתד ופינה לספרינו רב הכמות והאיכות שלפנינו.

כמו כן יתברכו השותפים למלאכת הקודש והפועלים ללא ליאות למען שלימותו ברוב פאר והדר, הרה"ח ר' נפתלי הכהן בייגעל הי"ו, והרה"ח ר' אברהם יצחק ווייזער הי"ו, ואתם עמם ידידינו היקרים חברי מכון 'שמן רוקח', הרה"ח ר' יוסף האכהייזער הי"ו, הרה"ח ר' שמואל אלימלך וועצלער הי"ו, הרה"ח ר' יצחק

פערט

נייערע

פערט

בנקע-טשאכע

אייד

טענעשויאר

בראש

בוקארעסט

סופיה

בויילינגראד

איסטנאבול

דנעק

האנב

בייד

גרייז

קייפ

תל אביב

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

מדינת ישראל בארץ

אלימלך פריעדמאן הי"ו, הרה"ח ר' נפתלי רייכמאן הי"ו, והרה"ח ר' יעקב יאקאבאוויטש הי"ו, אשר הקדישו כוחם ואונם זה זמן ועידנים לפאר ולרומם תוכן הספר בהוספת חומר יקר כיד ה' הטובה עליהם.

כן נברך בכל פה ולשון לכבוד הרה"ג ר' מאיר ווייס שליט"א, מו"ץ בקהילתנו הק' ומח"ס תמידים כסדרם וש"א"ס, אשר עבר בעין ביקורת על כל הספר, לסלק את כל המכשולות ולהסיר אבני נגף, ואף חיקר תיקון ואיזון את כל הספר מרישא ועד גמירא.

יהא רעווא, שזכות הצדיקים יעזור ויגן ויושיע לנו ולכל הנלויים אלינו, להתברך באלף המגן ובכל הברכות האמורות בתורה, בנין בריכי, חיי אריכי, ומזוני רויחי, עם כל הפירושים שפירשו בזה כ"ק מרגן רבוה"ק זי"ע, באין מחסור כל, ומתוך נחת וכל טוב.

המברכים בכל לב בזמן שמחתינו תשפ"ג לפ"ק

בברכת גמר חתימה טובה

ושנה טובה ומבורכת

יואל צבי פריעדמאן

משולם צבי יהודה יאקאבאוויטש

זהו זה

בעלזא

סקאה

ראדיחוב

ביסק

גלינא

פריעביטלאן

פשיעביטש

זשענדיזשין

וויטניצא

באבניא

קראקא

באבניא

ביטשקוב

פשיעביטש

טריקא

יאסינא

אינצוויר

ההצלה

פתח דבר

פניסט
דיפניסט
פניסט
בנק-טשאב
אראד
טענעשוואר
בראש
בוקארעסט
סופיה
בויילינגראד
איסטנאבול
דמשק
האלב
בירז
גרייז
חיפה
תל אביב

חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו, על אשר ריחם על שארית עמו השבירים והרצוצים, האבלים והדווים, והשאיר לנו לפליטה גדולה את האי רעיא מהימנא, איש אלקים קדוש הוא, אשר עוד לפני המלחמה עמד בראש עדת בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, וכך גם לאחר המלחמה, היה הוא הגבר אשר כל בני הגולה הלכו לאורו, והרים את קרן התורה והחסידות מסוף העולם ועד סופו.

ברוך המקום ברוך הוא, אשר גם לאחר עלות יד הכורת על רוב מנין ובנין בני ישראל הי"ד, כאשר לא נשארו כי אם אחד מעיר ושנים ממשפחה, וגם לאחר ששקעה חמה שלא בעונתה, ובני ישראל היו שרויים בתוך אימה חשיכה גדולה ונוראה, הבלתי קרן אור בתוך החשיכה והעלטה, בדמות המאור הגדול לממשלת התורה והיראה, הקדושה וטהרה, החסידות והפרישות, רבן של ישראל כ"ק מרן מהר"א זי"ע, אשר הפיח רוח חיים בעצמות היבשות, והיה הולך ומכריז בקול דממה דקה, אשר נשמע הולך וחזק מקצה העולם ועד קצהו: ותחינה העצמות האלה!

ואילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאיילות, אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר ולנצח, לברך, לעלה ולקלס, על חסדו הגדול של הבורא ב"ה, אשר העניק לנו דור שפל את אותו קדוש עליון במנחת אהבה ונדבה.

לא דבר של מה בכך היא, שכן רבים וטובים עשו ופעלו למען הצלת עצמם, הצלת משפחתם, והצלת רבם, ולא עלתה בידם, בימים טרופים ואיומים אלו, כאשר בני ישראל היו נתונים למשיסה ולבוזים, ועלו על מוקד קידוש השם בכל מיני מיתות

דברי מנחם בארצות

ההצלה

משונות ה"י, כמעט ולא היה שייך להינצל בדרך הטבע מידם הארוכה והאכזרית של הרשעים הנוראים ימ"ש, ואילו כ"ק מרן זי"ע זכה להינצל מהם, לברוח במסע התחתים של שעות ארוכות, להבריח את הגבולות הרבות דשכיחי בהו סכנתא טובא, ועל הכל לעלות לציון ברינה ובצהלה.

אין זה כי אם בחמלת ה' על בניו אהוביו, שארית עמו היהדות הנאמנה בכלל, ואנשי שלומינו חסידי בעלזא בפרט, על מנת שיהיה מי שיעמוד בראש העדה, להנחותם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, לקומם ולשקם את ההריסות העצומות, לכונן ולייסד מחדש בתי תורה ותפילה ובתי ישראל, ולהכין את הדור החדש לקראת ביאת המשיח שיבוא במהרה בימינו.

ובכן, בחרדת קודש וביראת הכבוד, אנו מגישים לפניכם היום ברכה, אוצר בלום ונשגב, רב הכמות ורב האיכות, ובו כל סדר השתלשלות הבריחה מעמק הבכא, הצלתו מגיא צלמוות, ועלייתו לארץ הקודש של כ"ק מרן זי"ע, אשר היתה אפופת תלאות, עמוסת יסורי גוף ונפש, ועל הכל מלאה אות ופלא, רצופה בניסים ונפלאות מתחילה ועד סוף, החיבור כולל בתוכו את סדר דברי הימים, מסודר לפי תאריכי הימים והשנים, דבר דבור על אופנו.

באמת אמרו, שניסים ונפלאות רבים נעשו במשך שנות המלחמה למאות ואלפי יהודים, כי כל אלו שזכו להינצל ולשרוד בין החיים, היה זה אך ורק בנס פלא והפלא למעלה מדרך הטבע, כפי שביקש כ"ק מרן זי"ע מאחיו הגה"צ מבילגורייא זצ"ל, למסור את הדברים לניצולים הרבים, וכך אמר אז:

"איך וועל זאגן די דיבורים פון ברודער, איך שיק דין אויף א שליחות קיין יוראפ, ס'איז דא דארט היימישע יודען, אין פאריז-שווייץ-בעלגיע, זאלסט זיי זאגן אז זיי זאלן זיך נישט איינרעדן אז זיי זענען ניצול געווארן בדרך הטבע, דער אויבערשטער האט רחמנות געהאט, ער האט געוואלט אז ס'זאלן בלייבען יודען, האט ער געשיקט מיט יעדן יוד צוויי מלאכים, זאלן איהם היטן, עס שטייט כי מלאכיו יצוה לך, האסט געהערט? זאלסט זאגן אז א יעדן יוד האבן געהיטן צוויי מלאכים, און ווער ס'איז געבליבן, זאל וויסן צוליב וואס".

בעלזא
סקאהל
ראדיחוב
ביסק
גליצא
פרעמישלאן
פשעבישע
זשענדזשיץ
ווישניצא
באבניא
קראקא
באבניא
ביטשקוב
פשעבישע
טרקא
יאסינא
אונגוואר

ההצלה

וכבר אמר על כך הרה"ק מהר"י מפשעווארסק זצ"ל, שמדברי כ"ק מרן זי"ע יוצא מפורש, שבמלאך אחד לא היה סגי להצילו, כי לגודל שעת הסכנה ולנוכח רוע הגזירה, היה צריך דווקא ב' מלאכים, וזולת זה לא היה סגי.

אמנם למרות זאת, שונה היה נס הצלתו של כ"ק מרן זי"ע, ואין ספק שלא רק שני מלאכים שמרו עליו להצילו, כי אם רבי רבבות של מלאכים וכיתות שלימות של שרפים וחיות עמדו עליו לשמרו ולהצילו בכל עת ובכל שעה, הניסים והנפלאות שאירעו בכל מהלך הבריחה, הינם הרבה מעל השגת אנוש.

לא זו בלבד, אלא שכ"ק מרן זי"ע היה יחיד בדורו --- אשר היה נתון בין שיני האריות, בתוך אימת המלחמה מיום התפרצותה ביום י"ז אלול שנת תרצ"ט, כמושך ארבעה וחצי שנים שלמות, ולמרות זאת נשאר בין החיים, וזכה לצאת שלם בנפשו רוחו ונשמתו. שאר צדיקי הדור אשר ניצלו ונשארו בחיים, רובם ככולם לא עברו את כל מאורעות המלחמה מראשיתה, כי אם לקראת מחציתה השניה, ואילו אלו שכן נשאבו אל תוך מאורעות המלחמה מראשיתה, אכן לא זכו לשרוד בחיים, ועלו על מוקד קידוש השם, הי"ד.

ואם לא די בכך, הרי שכ"ק מרן זי"ע נתעלה בבחירים --- בכך שבמשך זמן ארוך היה נתון תחת שליטת הנאצים והגסטאפו ימ"ש, אשר ידעו על מקום שהותו, ועם כל זה לא נגעו בו לרעה, ולא רק שלא הרעו לו אלא אף שמו עיניהם להשגיח עליו, לשמור אותו ולהצילו, כמבואר בארוכה בפרקי הספר.

אותם חיות טרף פראי אדם האכזריים ימ"ש, נכנעו אל מול אותו צדיק וקדוש, על דרך שאמרו חז"ל שמלאך רע בעל כרחו יענה אמן, כך נמסו כוחות הטומאה והתבטלו כליל לנוכח שורש כוח הקדושה. ולמרות שניתנה להם משמים באותו זמן כח להתגבר ולהכחיד את רוב מנין ובני ישראל רח"ל, עם כל זה באותו צדיק יסוד עולם לא היה בהם שום אחיזה.

ועל כל זאת, הן בעת שחיפשו אחרי כ"ק מרן זי"ע וניסו לעלות על עקבותיו, והן בעת שעמדו לעזרתו למען הצלתו, לא נגע שום גוי נאצי טמא בגופו הטהור והקדוש של כ"ק מרן זי"ע, מלאך קדוש זה נשאר בשגב קדושתו ורום פרישותו בתכלית השלימות.

וכבר התבטא הגה"צ רבי יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל בעיצומם של ימי המלחמה, כאשר הזכירו לפניו את כ"ק מרן זי"ע, וביקשוהו להתפלל לשלומו, או אז נענה לאמר:

פעסט

נייעפעסט

פעסט

בנקע-טשאבע

אייד

גענענשוואר

בראש

בוקארעסט

סופיה

בויילינגראד

איסטנאבול

דמשק

האנו

בירזית

גריזיה

קייפה

תל אביב

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

המרי מלכו בארצו

ההצלה

בעלזא
סקאה
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעבישלאן
פשעבישע
זשענדיזשין
ווישניצא
באבניא
קראקא
באבניא
ביזשקוב
פשעבישע
טייקא
יאסינא
אינצוויר

"אויף הויט און ביינער, האבן זיי ניקס קיין שליטה (על עור ועצמות בלבד, אין להם שליטה)".

פלאים נשגבים אלו מוכיחים לנו בחוש ומראים באצבע, איך שהמגיד מראשית אחרית בחר בקדושתו של אהרן כהנא קדישא, והותיר לפליטה גדולה את אביר הרועים משיירי כנסת הגדולה, כסוכב נוגה בגבול מזרח וכמלאך משיע, להאיר את החשיכה הגדולה והאזומה! לקומם את הריסות היהדות הנאמנה! לכוון ולייסד את בתי ישראל כבתחילה! ולהרעיף שביבי נוחם וטללי תחיה על שה פזורה ישראל!!!

ולמרות שלא היתה היכולת והאפשרות ביד הרשעים ימ"ש לשלוט על קדושתו של כ"ק מרן זי"ע, לגעת בגופו הקדוש והטהור, ולהעבירו מארץ החיים לעולם שכולו טוב, עם כל זה בכל פעם שכ"ק מרן זי"ע נפגש עם ראשי הגסטאפו ימ"ש, נתמלא אימה ופחד, רעד וחלחלה, כך נשנה הדבר פעמים רבות בכל מהלך הבריחה, כאשר הצד השווה שבהם היתה הפחד הגדול שנפל על כ"ק מרן זי"ע.

במושכל ראשון, הדבר מעורר תמיהה ופליאה, שכן לאחר שנוכחנו לדעת איך שכוחות הטומאה לא יכלו לנגד קדושתו הנוראה של כ"ק מרן זי"ע, עד שגדולי הדור היו סמוכים ובטוחים בהצלחתו של כ"ק מרן זי"ע, אם כן מדוע זה איפוא היה כ"ק מרן זי"ע מלא פחד?

אמנם באמת התשובה לזה כבר מפורשת בגמרא (ברכות ד ע"א), דר' יעקב בר אידי רמי, כתיב והנה אנכי עמך ושמרתיו בכל אשר תלך, וכתיב וירא יעקב מאד, אמר שמא יגרום החטא, כדתינא, עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית, עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה, עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה, מכאן אמרו חכמים ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא, כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון, אלא שגם החטא.

הוא הדבר גם כאן, כ"ק מרן זי"ע אביהן ואוהבן של ישראל, החזיק עצמו בענווה ובשפלות באופן מבהיל ביותר, עד שהיה רואה את עצמו כאילו אין בו מתום, וכפי שהיה מרגלא בפומיה לומר תמיד בתנועת התעוררות: "בושני מחטאי, איך שעם זיך מיט מיינע מעשים", וכן היה אומר: "חטאתי, עויתי, פשעתי, וואס וועל איך זאגען פאר מיינע רעבי'ס? וואס וועל איך זאגען פאר מיינע אבות? ריבונו של עולם, וואס פאר א פנים וועל איך האבען פאר דיר?" - משכך, היה תמיד מלא פחד שמא יגרום

ההצלה

בעלזא
סקאה
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעבישלאן
פשענישע
זשענידזשין
וויטניצא
באבניא
קראקא
באבניא
ביזשקוב
פשענישע
טריקא
יאסניא
אינזואר

והחלק השני הוא לאחר מכן, מיום י"ד אייר שנת תש"ג, כאשר הצליח לחצות את הגבול אל תוך שטחי מדינת אונגארין, כאשר מאותו יום ואילך כבר לא היה נתון תחת שליטת הגרמנים יו"ש, וכבר לא היו חייו תלויים מנגד בסכנה ממשית, ואם שעדיין היו צריכים להישמר ולהיזהר לבל יצליחו לעלות על עקבותיו, עם כל זה כבר היה כ"ק מרן זי"ע יושב בהיכל קדשו במנוחה, עד ליום עלות לארץ הקודש.

משכך, ראוי להדגיש נקודה נוספת, אשר מרגלא בפומיה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לחזור עליה תמיד, כי הנה אנו רואים שכ"ק מרן זי"ע אשר קבע בעצמו את יום הצלתו כיומא דפגרא, לא קבע את היום בו הצליח לברוח מידי הרשעים ולצאת מעמק הבכא, ביום פסח שני שנת תש"ג, אלא רק את יום הגעתו לארץ הקודש, וכ"ק מרן שליט"א מציין לדברי הרמב"ם שעשה יום טוב ביום בואו לארץ ישראל.

כי אכן, עיקר שמחת לבו של כ"ק מרן זי"ע היה על אשר זכה לדרך על אדמת ארץ הקודש, ולחונן את עפרה, ואכן, תמיד בעת שהיה כ"ק מרן זי"ע מספר אודות הניסים והנפלאות שעברו עליו בדרך בריחתו ומנוסתו, היה מסיים ומפטיר לאמר: "אין ברוך השם, מיר זענען אנגעקומען קיין ארץ ישראל".

חיבור זה מיוסד ומושתת על ליקוטי בתר ליקוטי, כאשר במשך שנים רבות נלקטו ונאספו עדויות רבות, מפייהם ומפי כתבם של עדים רבים ונאמנים, אשר עברו גם הם את מאורעות השואה האיומה ל"ע, ובתוך כך אף זכו להסתופף גם בצל קדשו של כ"ק מרן זי"ע בשנות הזעם, ולאחר מכן העבירו לדור אחרון מה שראו בעיניהם ושמועו באזניהם.

תחילה למקראי קודש, כבר זכור אותו האיש לטוב, ה"ה הרב החסיד המפואר מו"ה חיים שלמה פריעדמאן ז"ל, אשר היה ראש וראשון לכל קדשי ומפעלות בית בעלזא בכלל, ולכל עניני ההצלה בפרט, כאשר למרות שגם הוא עצמו היה נתון בעמק הבכא, לא השגיח על עצמו ועל בני ביתו, והפקיר את כל אשר לו בגוף ובממון למען הצלת כ"ק מרן זי"ע, וכאשר זכה לאחר מכן להינצל ממות לחיים, העלה על גבי הכתב את כל השתלשלות הצלת כ"ק מרן זי"ע, מיום בריחתו מעיר עוז לנו בעלזא בליל שמיני עצרת, ועד לעלייתו אל ארץ הקודש ביום ט' שבט שנת תש"ד.

את דבריו העלה על הכתב בכמה וכמה חיבורים שונים, כאשר במהלך השנים הוסיף כהנה וכהנה בכל מיני אופנים, חיבורים אלו היו לנגד עינינו, ועל פיהם השתתנו את

זהו זה

בעלזא
סקאה
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פריעזשלאן
פשיעזשע
זשעניזשין
וויטניצא
באכניא
קראקא
באכניא
בישעקוב
פשיעזשע
טריקא
יאסניא
אינצואר

כאן המקום להזכיר לטובה, את הצדיקים וזקני החסידים אשר שהו במהלך שנות בריחתו של כ"ק מרן זי"ע בצל הקודש, ואשר זכינו לשמוע מפייהם את פרקי זכרונותיהם מקורות דברי אותן הימים, על כל פרטיהם ודקדוקיהם, הלא המה:

כ"ק האדמו"ר בעל 'תורת מרדכי' מוויזניץ זצ"ל; הגה"צ רבי חיים ישעיה קאניג זצ"ל; אבד"ק יאקע; הרה"ח ר' יוסל קנאבליך ז"ל; הרה"ח ר' משה מענדל פיינער ז"ל; הרה"ג ר' מענדל שימל ז"ל; והר"ר צבי משה שלייפשיין ז"ל.

הרה"ח ר' יעקב אלי' זינגער ז"ל; הרה"ח ר' יהושע יאקאבאוויטש ז"ל; הרה"ח ר' יצחק הערש זיידענפעלד ז"ל; הרה"ח ר' ישעיה ראטה ז"ל; הרה"ח ר' שמואל פארגעס ז"ל; הרה"ח ר' יחזקאל קאטצבורג ז"ל; הרה"ח ר' יעקב אליעזר שטארק ז"ל; הרה"ג ר' יצחק דוד פריעדמאן זצ"ל; ולהבחל"ח הרה"ח הישיש ר' נפתלי כהן שליט"א; והרה"ח הישיש ר' משה פערסטער שליט"א.

ברכה מיוחדת נשגר להחסידים המופלגים, אשר העשירו את ספרינו בעובדות רבות ופרטים רבים, כפי שמונה באוצר זכרונותיהם, אשר שמעו מכלי ראשון, ובטובם המה דולים ומשקים לאחרים במאור פנים ובספר פנים יפות, הלא המה:

הרה"ח ר' יודא גרינוואלד שליט"א; הרה"ח ר' שמחה פרידמאן שליט"א; הגה"ח רבי שלום צבי ענלגענדער שליט"א – ראש מולל דחסידי בעלזא לונדון; הרה"ג ר' אליקים פריעדמאן שליט"א; הרה"ח ר' ישראל יודא פריעדמאן שליט"א; הרה"ח ר' מרדכי וואלקאן שליט"א; הרה"ח ר' משה אריה גאמבא שליט"א; הרה"ג ר' יו"ט צבי גליק שליט"א; והרה"ח ר' זאב נחמן שליט"א.

ישאו ברכה מאת ה' וצדקה מאלקי ישעיהם, שיזכו עוד רבות בשנים להרבות פעלים לתורה וליראה, ולהשקות את צעירי הצאן מבאר מים חיים, אוצר ידיעותיהם הנאדר בקודש, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, לאורך ימים ושנים טובות.

דפי הספר מלאים וגדושים במסמכים רבים ותמונות רבות, חלקם חדשות ונדירות, כאשר תחזינה עיניכם מישרים, המטרה בזה היא, להמחיש את מציאות הדברים אל לב הקורא, ולקרב את השתלשלות העניינים אל השכל, להבין את סדר ומהלך הדברים.

המסמכים כוללים בתוכם העתקים מהמכתבים הרבים שנשלחו על ידי החסידים, מהכא להתם ומהתם להכא וחוזר חלילה, ובכללם המכתבים של העסקנים אשר

ההצלה

פסח

פסח

פסח

פסח-שש

א"א

פסח-שש

פסח

פסח

פסח

פסח

פסח

פסח

פסח

פסח

פסח

פסח

פסח

פעלו בכל קצוי תבל למען הצלת כ"ק מרן זי"ע, ולשם כך שלחו מכתבים ביניהם, וכן אל רבנים וגדולי עולם, ולהבדיל ראשי מדינות ואנשי שלטונות.

כמו כן שילבנו תמונות של הצדיקים והחסידים אשר נזכרים בין פרקי הספר, ובתוכם תמונות של בעלי האכסניא של כ"ק מרן זי"ע במהלך הבריחה, כך גם השתדלנו להכניס תמונות של האכסניות עצמם, הדירות בהם שהה כ"ק מרן זי"ע במהלך שנות בריחתו, כמו גם תחנות הרכבת בהם עזר, ותחנות הגבול בהם עבר.

ומכל מקום, למרות שהיה בידינו עוד עשרות מכתבים ומברקים, שנשלחו על ידי החסידים המופלגים: הרה"ח ר' חיים שלמה פריעדמאן ז"ל; הרה"ח ר' שמעיה בינדער ז"ל; הרה"ח ר' משה גראס ז"ל; הרה"ח ר' בעריש אורטנער ז"ל; הרה"ח ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל; הגה"ח ר' ישראל אלימלך רומפלער זצ"ל, ועוד רבים וטובים, עם כל זה לא שילבנום בתוך הספר, שלא להכביד על הקורא, ושלא להפריע את רציפות הקריאה, ובעז"ה עוד חזון למועד לפרסמם ביריעה נפרדת כדת וכראוי.

ובכן, בואו שעריו בתודה חצרותיו בתהילה, להודות ולהלל לכל אלו אשר פתחו לפנינו את שערי אוצרותיהם, ונהגו בנו טובת עין, כאשר מסרו לנו מבית גנזיהם להעשרת היריעה, הלא המה:

- הרה"ח ר' אלעזר פריעדמאן שליט"א, שפתח לפנינו את אוצר גנזיו, ומסר לידינו העתק מכת"י מחברתו של אביו הגדול הרה"ח ר' חיים שלמה ז"ל, ספר ההצלה שכתב בשפת לשון הקודש, ובו העלה על הכתב כל סדר בריחתו והצלתו של כ"ק מרן זי"ע, מהחל ועד כלה.
- הרה"ח ר' אליקים פריעדמאן שליט"א, שפתח לפנינו את שערי אוצרותיו, ומסר לנו את כתבי אביו הגדול הרה"ח ר' חיים שלמה ז"ל, כל ספר ההצלה שכתב בשפת האידיש, ובו העלה על הכתב כל סדר בריחתו והצלתו של כ"ק מרן זי"ע מהחל ועד כלה.
- וגם לרבות את שמסר לנו את תכריך רשימותיו של הרה"ח ר' בעריש אורטנער ז"ל, מה שמסר בחייו לידידו ר' חיים שלמה, ובו עשרות מכתבים בעניני ההצלה, בתוספת פרטים רבים וגילויים חדשים השופכים אור על ענינים שונים במהלך ההצלה.
- נכדי הרה"ח ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל, ובראשם ידידו הרה"ח ר' אלעזר ווייזער שליט"א, שהעבירו לרשותנו העתקים מכל מאות המכתבים שהיו ספונים

ההצלה

בעלזא
סקאה
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעבישלאן
פשיעבישע
זשענדיזשין
וויטניצא
באכניא
קראקא
באכניא
ביטשקוב
פשיעבישע
טריקא
יאסינא
אינזיאר

באוצרותיו, הן אשר שלח בעצמו, והן אשר קיבל לאחר מכן מאת הגה"צ מבילגורייא זצ"ל, והן אשר קיבל מהגבאים והמשמשים בקודש.

- נכדי הרה"ח ר' שמעיה בינדער ז"ל, שהעבירו לידינו תמונות נפלאות מזקנים הגדול החסיד ר' שמעיה ז"ל, יחד עם העתקים ממכתבים ומברקים ששלח או קיבל ר' שמעיה במהלך ההצלה.
- נכדי הרה"ח ר' משה גראס ז"ל, על האוצר המנוצר, המכתבים הרבים ששלח וקיבל בכל מהלך שנות ההצלה, אשר כתב בעצמו, ואשר שלחו לו אחרים, ישאו ברכה מאת ה'.
- נכדי הרה"ח ר' משה יעקב זילבער ז"ל, שמסרו לנו את פרקי זכרונותיו של זקנים, כל פרטי הנסיעה מפעסט לארץ ישראל, ואת כל הקורות אתם במהלך כל הנסיעה, מרישא ועד גמירא, עד בואם אל ארץ הקודש.
- הרה"ג רבי לוי יצחק האגער שליט"א, בן כ"ק אדמו"ר מויזניץ שליט"א – לאנדאן יצ"ו, אשר העשיר את ספרנו מאוצרו הבלום, הן בידיעות והוספות חשובות ונכבדות, והן במסירת מסמכים וחומר יקר הערכין.
- האי ספרא רבא, החוקר הרה"ח ר' בנימין קלוגער שליט"א, אב"י בעיה"ק ירושלים ת"ו, מחבר ספרים רבים ונפלאים, אשר העשיר את ספרנו בתמונות רבות מאוצר גזיו.
- החוקרים הידועים לתהילה, אנשי שם, בנש"ק מגזע אראלים ותרשישים, האחים הרה"ח ר' חנוך צבי ור' אביגדור הלוי רובינשטיין הי"ו, אשר נתנו לנו רשות להעתיק את זכרונות זקנים הגדול הרה"ח ר' משה זאב שיינפעלד ז"ל, וכן העבירו לידינו מסמכים ותמונות למכביר, ברכה מיוחדת לשאר בשרם – הרה"ח ר' שבתי כ"ץ הי"ו, על עזרתו הגדולה בכל עת.
- הרה"ג ר' אהרן ווידער שליט"א, מו"צ בשיכון סקווירא יצ"ו, שהעביר לידינו פרקי זכרונות מאת זקינו הגה"ח רבי משה יוסף שימאנאוויטש ז"ל, ששימש בקודש בעת בריחתו של כ"ק מרן זי"ע ושהותו באונגוואר, וכן מסר לנו מספר תמונות מזקניו בעלי האכסניא וכן בית האכסניא של כ"ק מרן זי"ע, המתפרסמים כאן לראשונה.
- מכון 'משכנות יעקב' דחסידי סקווירא, ולעומד בראשה הרה"ח ר' שמואל חיים יעקב גרובער הי"ו, על השתדלותו ועזרתו בהשגת מסמכים ותמונות, וכן הוספות רבות וחשובות.

ההצלה

- **מערכת 'שערי ציון' ד' באבוב**, ולעומד בראשה הרה"ח ר' ישעיה ציטראנענבוים הי"ו, שנענה לנו בסבר פנים יפות ובמאור פנים, במסירת תמונות של צדיקי בית באבוב, משפחתם, ותלמידיהם.
- **מכון 'שיח אבירים'** לחקר וגילוי עתיקות בית רוזין, על היענותם למסור לנו מסמכים ומכתבים של העסקן הרה"ח ר' חיים ישראל אייז"ל, אשר רואים כאן אור בין בתרי ספרנו הדין.
- הרה"ח ר' חיים מאיר אוביץ הי"ו, מראשי מערכת 'קשר איתן' ויזניץ, על אדיבותו הגדולה והיענותו הנפלאה, במסירת תמונות נדירות מצדיקי בית ויזניץ זי"ע, משפחתם, ותלמידיהם.
- הרה"ח ר' צבי בריננער הי"ו, ראש מכון 'זכרון משה', אשר נהג בנו טובת עין, ונתן לידינו תמונות מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע.
- פרופ' הרב **אברהם שטיינברג** שיחי', שמסר לנו בטובת עין, את רשמי זכרונותיו של אביו הגדול הרה"ג ר' משה שטיינבערג זצ"ל אבד"ק **יערוסלוב**, וכן העביר לידינו תמונות רבות ונדירות מאבותיו וזקניו הרבנים למשפחת שטיינבערג זצ"ל.
- הסופר הרה"ח ר' **שניאור זלמן ברגר** הי"ו, שמסר לידינו מכתבים ומסמכים בענין ההצלה, ובתוכם מכתבים מאת כ"ק האדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש זצ"ל.
- החוקר המופלא, אשר ידיו רב לו בפרקי דברי הימים בכלל, ובעתיקות וחקר בית בעלזא בפרט, הרה"ח ר' **נפתלי רייבמאן** הי"ו מארה"ב, אשר המציא לידינו עשרות מסמכים נדירים וחדשים בעניני ההצלה, אשר רואים כאן אור בפרסום ראשון.
- אחרון אחרון חביב, ייזכר לטובה ולברכה, ידידנו היקר והנכבד, הרה"ח ר' **שמואל אלימלך וועצלער** הי"ו, יו"ר מכון 'שמן רוקח' לחקר עתיקות בית בעלזא, אשר פתח את שערי אוצרותיו וגנזי עתיקותיו, ומסר באדיבות מופלאה ובטובת עין מיוחדת, למען נוכל להעשיר את הידיעה, כאשר תחזינה עיניכם מישרים. ואתו עמו כל חברי המכון האברכים המופלגים, ובראשם הרה"ח ר' יוסף האכהייזער הי"ו.

פּעט

הַיְיטֵשׁ

על פי

בעסק-שטאבל

THE TIME

1999年12月15日

בר אשכול

בישראל

כבוד השר

ལྷན་སྐྱོང་གི་ཁྲིམས་ཀྱི་དབང་པོ་

אשר

12345678910111213141516171819202122232425262728293031323334353637383940414243444546474849505152535455565758596061626364656667686970717273747576777879808182838485868788899091929394959697989910010110210310410510610710810911011111211311411511611711811912012112212312412512612712812913013113213313413513613713813914014114214314414514614714814915015115215315415515615715815916016116216316416516616716816917017117217317417517617717817918018118218318418518618718818919019119219319419519619719819920020120220320420520620720820921021121221321421521621721821922022122222322422522622722822923023123223323423523623723823924024124224324424524624724824925025125225325425525625725825926026126226326426526626726826927027127227327427527627727827928028128228328428528628728828929029129229329429529629729829930030130230330430530630730830931031131231331431531631731831932032132232332432532632732832933033133233333433533633733833934034134234334434534634734834935035135235335435535635735835936036136236336436536636736836937037137237337437537637737837938038138238338438538638738838939039139239339439539639739839940040140240340440540640740840941041141241341441541641741841942042142242342442542642742842943043143243343443543643743843944044144244344444544644744844945045145245345445545645745845946046146246346446546646746846947047147247347447547647747847948048148248348448548648748848949049149249349449549649749849950050150250350450550650750850951051151251351451551651751851952052152252352452552652752852953053153253353453553653753853954054154254354454554654754854955055155255355455555655755855956056156256356456556656756856957057157257357457557657757857958058158258358458558658758858959059159259359459559659759859960060160260360460560660760860961061161261361461561661761861962062162262362462562662762862963063163263363463563663763863964064164264364464564664764864965065165265365465565665765865966066166266366466566666766866967067167267367467567667767867968068168268368468568668768868969069169269369469569669769869970070170270370470570670770870971071171271371471571671771871972072172272372472572672772872973073173273373473573673773873974074174274374474574674774874975075175275375475575675775875976076176276376476576676776876977077177277377477577677777877978078178278378478578678778878979079179279379479579679779879980080180280380480580680780880981081181281381481581681781881982082182282382482582682782882983083183283383483583683783883984084184284384484584684784884985085185285385485585685785885986086186286386486586686786886987087187287387487587687787887988088188288388488588688788888989089189289389489589689789889990090190290390490590690790890991091191291391491591691791891992092192292392492592692792892993093193293393493593693793893994094194294394494594694794894995095195295395495595695795895996096196296396496596696796896997097197297397497597697797897998098198298398498598698798898999099199299399499599699799899910001001100210031004100510061007100810091010101110121013101410151016101710181019102010211022102310241025102610271028102910301031103210331034103510361037103810391040104110421043104410451046104710481049105010511052105310541055105610571058105910601061106210631064106510661067106810691070107110721073107410751076107710781079108010811082108310841085108610871088108910901091109210931094109510961097109810991100110111021103110411051106110711081109111011111112111311141115111611171118111911201121112211231124112511261127112811291130113111321133113411351136113711381139114011411142114311441145114611471148114911501151115211531154115511561157115811591160116111621163116411651166116711681169117011711172117311741175117611771178117911801181118211831184118511861187118811891190119111921193119411951196119711981199120012011202120312041205120612071208120912101211121212131214121512161217121812191220122112221223122412251226122712281229123012311232123312341235123612371238123912401241124212431244124512461247124812491250125112521253125412551256125712581259126012611262126312641265126612671268126912701271127212731274127512761277127812791280128112821283128412851286128712881289129012911292129312941295129612971298129913001

תאריך

בית

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

123

תל אביב

ההצלה

בעלזא

סקאה

ראדיחוב

ביסק

גלינא

פריעזשלאן

פשיעזשע

זשענידזשין

וויטניצא

באכניא

קראקא

באכניא

ביזשקוב

פשיעזשע

טייקא

יאסניא

אינזיא

קובע ברכה לעצמו, ידידנו היקר והנכבד, האברך המופלג בתורה ויראה, הרה"ג ר' של' אליקים פריעדמאן הי"ו, אשר פעל רבות כדי שספר זה יוכל לצאת לאור עולם בתכלית השלימות, ואתו עמו, החתן מו"ה מרדכי אלחנן פריעדמאן הי"ו, שהעשיר את היריעה, והמציא לידינו פרטים רבים ומסמכים נדירים, מן השמים יתברכו בכל מילי דמיטב.

גם ברכות יעטה מזרה, הנה כי כן יבורך גבר ירא ה', האי גברא רבא, הרה"ג מו"ה מאיר ווייס שליט"א - רב ומו"צ בקהילתנו הק', אשר כבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא, על אשר העביר את חיבורנו זה תחת שבטו, ועבר עליו בעין ביקורת, בחיפוש אחר חיפוש, למצוא לבער כל חמיר"א וחמיעא, עד אשר יצא דבר נאה ומתוקן בכלילת יופי.

ואתו עמו, הרה"ג ר' יחזקאל טויסיג שליט"א, ר"מ בישיבתנו הק' בב"ב, שהקדיש מזמנו היקר להאיר ולהעיר הערות יקרות, וכן שאר חברי צוות ההגהה, הלא המה: הרה"ג ר' משה רוקח שליט"א; הרה"ח ר' אהרן שושיצקי הי"ו; הרה"ח ר' צבי הערשטיק הי"ו; הרה"ח ר' משה אליעזר הכהן בייגעל הי"ו; והרה"ג ר' מרדכי אלימלך דים הי"ו, כל אחד ואחד בשמו הטוב יבורך בכלל, ובפרט על מלאכת הקודש שעשו במסירות ובנאמנות אין קץ.

כמו כן יזכר לטוב, הרה"ג ר' יחיאל חיים ליבערמאן שליט"א, מנהל רוחני של 'תלמוד תורה דחסידי' מכתובקא בעלזא' בעיה"ק ירושלים יצ"ו, בעמח"ס 'מים חיים' על מסכת מקוואות, וספה"ק 'מאור עינים' המבואר, הוא הגבר אשר לפני כחמשה עשר שנים, ערך מאמרים נפלאים ומשובחים על השתלשלות ההצלה, ופורסמו במסגרת הקובצים 'אור לנתיבותי', כמובן שהם שובצו לתפארת בין בתרי ספרא הדין.

על הכל, עלינו לשבח ולהעלות על נס, את חברה קדושה 'הוגי תורה-ישכר באהליך', אשר תמצית דברי ימי ההצלה ראו אור לראשונה במסגרת הגיליון הנכבד שיוצא לאור ברוב פאר ובטוב טעם ודעת מדי שבת בשבתו, ברכה מיוחדת לעומד בראש החברה, האברך המופלג, רב פעלים לתורה ולתעודה, המתעסק בקדשי חצר קדשנו בלא גבול ומדה, ה"ה הרה"ח ר' אליקים געציל (ברי"ד) ענגלענדער הי"ו, על סיועו הרב ועזרתו הגדולה, כאשר קירבנו להוציא את הדבר מן הכח אל הפועל, עד שזכינו בס"ד לברך על המווגמר.

בנספח החמישי הכנסנו העתק חלקי מה'כוללות קוויטל' של הימים הנוראים שנת תש"ד, בו רשמו מאות יהודי אונגארין את שמם, על מנת להזכירם לטובה ולברכה, ולפקדם בשנת גאולה וישועה, כמו כן צידפנו לזה עוד העתק קוויטל בו רשמו יהודי אונגארין את שמם, כפי הנראה טרם נסיעתו של כ"ק מרן זי"ע לארץ ישראל.

ההצלה

תקוותינו שכל שוחרי תורה וחסידות, יברכו ברכת הנהנין על עבודתנו אשר מלאה בהשקעה ויגיעה עצומה, וישיבנו את נפשם באורו הצח והמצוחצח של כ"ק מרן זי"ע, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכל נסיו ונפלאותיו.

חיבור זה יוצא לאור עולם, לקראת שנת השמונים ליום הצלתו של כ"ק מרן זי"ע ועלייתו לארץ הקודש, שמונים שנה במהלכם גדל דורות ישרים ומבורכים, מקהלות חסידים ואנשי מעשה, אשר יסודותיהם מושתתים על אדני היסוד של כ"ק מרן זי"ע, שקומם ומנן את מוסדות התורה והחסד, וממנו יתד ופינה עד היום הזה.

לדור ודור נספר תהילתו, ונביע רון שיר ושבח לקל רם ונישא, על אשר אנו זוכים לחסות תחת דגלו וצל קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, אשר מקשר אותנו בעבותות אהבה וקשרי איתן אל קרנות המזבח, ומדריכנו את דרך המסורה הצרופה לנו מאבותיו הקדושים - כ"ק מרנן רבוה"ק זי"ע.

בחרדת קודש וביראת הכבוד אנו גשים אל מול פני הקודש, בתחינה בתפילה ובבקשה, למען יאריך ימים על מנולכתו בבריות גופא ונרורא מעליא, ויזכה להנהיג את עדת קהלינו על מין מנוחות עוד רבות בשנים, ולרומם את קרן התורה והחסידות, מתוך נחת וכל טוב סלה.

בצאתנו מן הקודש נפרוש כפינו בתפילה, יהי ה' אלוהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, אל יעזבנו ואל יטשנו, ויושרש בקרבנו ובקרב צאצאיו אמונת ה' ואמונת צדיקים, באמונה שלימה, זכה וברת. הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו ורבותינו בימים ההם בזמן הזה.

בברכה שלימה
חברי מערכת 'ההצלה'

בעלזא
סקאה
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
פשעמישע
זשענדיזשין
וויטניצא
באבניא
קראקא
באבניא
ביטשקוב
פשעמישע
טריקא
יאסינא
אינוואר

פרק ראשון

המו גויים משו ממלכות

כסלו תרפ"ז – אב תרצ"ט

בעלזא • בערלין
באד האמבורג • טאטארויב
קראקא • בעלזא

Tatarov

כ"ק מרן ז"ע כביקורו בעיירה טאטארויב
קיץ שנת תרצ"ג

צוות מרן האדמו"ר מבלזא

עוד בימי עלומיו נסע עם אביו לחסות בצילא דמהימנותא של כ"ק מרן מהר"י זי"ע, ולאחר נישואיו אף קבע את מושבו בבעלזא, והסתופף בצל קדשו של כ"ק מרן מהר"י זי"ע, שלא זו מחבבו, עד שנעשה לאחד מאנשי הבית ומהמקורבים.

הוא אף התלווה אל כ"ק מרן זי"ע בדרטו לווען לצורך הגיתות, וכאשר נסתלק שם מרן מהר"י זי"ע על אם הדרך, נסע על הרכבת יחד עם כל המלווים שהסיעו את כ"ק מרן מהר"י זי"ע על הרכבת כאילו הוא עדיין בחיים. כל הדרך היה ר' ברוך שבור ורצון, בכה ויילל נוראות על השבר הגדול, ולא הצליח לחזור לעצמו, מרוב צערו הפליט מפיו אנחה כבדה ונענה לאמר, כי שוב אין הוא רוצה לעבור שבר גדול כזה... לימים התמלא משאלתו, בהסתלקותו זמן מועט קודם פטירתו של כ"ק מרן מהר"ד זי"ע.

משך שלושים שנה שימש כבעל תפלה בתפילת שחרית של הימים הנוראים, אצל כ"ק מרן מהר"ד זי"ע, עד לפטירתו בשנת תרפ"ז, מרן מהר"ד זי"ע אמר עליו: "רבי ברוך צעק היטב אל הקב"ה".

בעת תפילתו המתוקה והלוהטת בבית הכנסת שנבעלזא, ה' שזאג טקירות לבו והרעיד כל נפש בתפילתו, כ"ק מרן מהר"ד זי"ע אמר פעם עליו שבשעה שר' ברוך מתחיל בהטלף חושבים שהוא לא יוכל להמשיך הלאה בתפילה, אבל אח"כ כאשר הוא מתלהב, הוא ממשיך בקול חזק יותר.

בשנות מלחמת השולם הראשונה לא זכה רבי ברוך במשך כמה שנים להסתופף בצל הקודש, ורגשי הגעגועים וההשתוקקות הלכו וגברו בלבו, רק בימי מגוריו של כ"ק מרן מהר"ד זי"ע בעיר מונקאטש כשוך המלחמה, הצליח לבוא לצל קורתו. רבי ברוך הגיע לפני ראש השנה, וכאשר נכנס אל הקודש לקבל ברכת שלום, שמח מרן זי"ע מאוד ואף דפק על השולחן לאות של שמחה.

נלב' ע ר חבית, שנת תרפ"ז לפ"ק

פרק זה הקדש לעילוי נשבת

היושב הנצי' מרה **ברוך בארד** זל
בן החסיד הנצי' מרה **יעקב** זל מיאריטשוב

ולעילוי נשבת

אברהם הכהן שפיטצער זל

בן הרבני התורה ר' **דוד** זל

אשר היה דבוק ופקידו בתורתו של החתם זי"ע

היה מראשי ונכבדי בתפילי' בית המדרש דהסידי בעלזא בלאנדאן
נלב' ע יג אדול, שנת תשפ"א לפ"ק

הונצח על ידי נכדו וחתנו

ידידיו היקר והנכבד

חיים אברהם בארד זל

ההצלה

פרק א

המו גויים מטו ממלכות

בעלזא - עיירה קטנה ועתיקה השוכנת במזרחה של גאליצ'א, זה כבר מאה שנים אשר קרני אורה - אור של תורה וחסידות - מאירים לארץ ולדורים עליה, ככל שהיא קטנה וזעירה בגודלה כך לעומת זה גדולה היא באיכותה, בכבשן האש הלוהטת והבוערת, אשר הבעירה את כל הגולה כמדורת אש.

רבותינו הקדושים אשר ישבו על כסא הרבנות בעיירה זו, הפכוהו לתל תלפיות, תל שכל פיות פונים אליו, רבבות חסידים ואנשי מעשה הועידו פניהם אל עיירה זו, לשאוב אוצר של תורה ויראת שמים, מעיינות קדושה ואוצרות טהרה, שפע קודש ותשעה קבין של פרישות וחסידות.

תחילת הקדושה בכהונתו של כ"ק מרן אדמו"ר רב שר שלום זי"ע, ראש שושילתא קדישא הדין, ואחריו בנו כ"ק מרן אדמו"ר רבי יהושע זי"ע, אשר לחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, מננו עברה שכט ההנהגה לבנו, ראש גולת אריאל, כ"ק מרן אדמו"ר רבי ישכר דוב זי"ע, ואחריו בנו כ"ק מרן אדמו"ר רבי אהרן קדוש ה' זי"ע, אשר בימיו נפלגה הארץ, במלחמת העולם הנוראה והאיומה, כאשר עלתה יד הכורת על רוב מנן ובנין בני ישראל הי"ד, עד שלא נשאר כמעט שריד ופליט מכל יהדות אירופא, כי אם אחד מעיד ושניים ממשפחה.

עוד בתקופת ימי כהונתו של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, כבר המו גויים מטו ממלכות, כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד, ותרעד הארץ וכל יושבי תבל אשר עליה, היה זה לאחר שרוסלאנד פלשה לגאליצ'א, וכבשה אותה בקול

ההצלה

בעלזא

סקאהל
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
וישניצא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשיקוב
פשיסטיש
טידיקא
יאסינא
אינזיא

רעש גדול, עד שכ"ק מרן מהרי"ד זי"ע היה מוכרח לעזוב את בעלזא, יחד עם כל חצר הקודש והיושבים, והיה נע ונד בגולת ראצפערט, מונקאטש, והאלאשיץ.

רק כעבור עשר שנים, לקראת חג הפסח שנת תרפ"ד שב כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע ופמלייתו, כל בני משפחתו וקהל עדתו, לעיר עוז לנו בעלזא, אט אט חזר חצר הקודש לאיתנו, שוב נשמע קול התורה מהדהד בהיכל בית המדרש, והחסידים הרבים שוב מילאו את בית הכנסת העתיק והמקודש.

אולם צרות המלחמה ומאורעותיה נתנו את אותותיה, והשפיעו על מצב בריאותו של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע שהלך והתדרדר, עד אשר כבו המאורות ושקעה השמש בליל שבת קודש פרשת חיי שרה, כ"ב מרחשון שנת תרפ"ז לפ"ק, ויהי תאניה ואניה.

עד שלא שקעה שמשו של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, זרחה שמשו של בנו ממלא מקומו כ"ק מרן מהר"א זי"ע, אשר אלפי בני ישראל חרדו לשמעו וזחלו לאור קדושתו, ורבבות חסידי בעלזא התחילו לחסות בצל קדושתו, ולשאוב ממעינו הקדוש והטהור.

שבת קודש, פרשת מקץ, ט"ו רביעי של חנוכה, כ"ח כסלו, תרפ"ז

והנה עוד בימים הראשונים של ימי כהונתו, כבר נשמע מפה קדשו כי גזירה קשה מרחפת מעל ראשי בני ישראל, היה זה רק שלושים ימים מעת הסתלקותו של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, ואך חודש ימים מעת שפרח מטה אהרן יום עלותו של כ"ק מרן זי"ע על כס ההנהגה.

בליל שבת קודש בעת עריכת השולחן הטהור, פתח כ"ק מרן זי"ע באמירת דברי תורה כנהוג, כשבתוך דברות קדשו הזכיר בשם אביו כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע שאמר בשם כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, ששלשה עשר שנים קודם שצריך לבוא ח"ו איזה צרה על ישראל, מודיעים לו על כך מקודם כדי שיוכל להתפלל שתבטל הגזירה¹.

1. דיבורים קדושים אלו נדפסו לראשונה בקובץ 'אור לנתיבותי' (גליון ח, עמוד עה) מכתבי

2578 82 1720 1721

ההצלה

בעליז

סקאהל
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
ווישניצא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשקוב
פשיעביטש
טידיקא
יאסינא
אינזיא

הצדדים להסיר את נשקיהם ולעזוב את כלי מלחמתם, המדינות שנלחמו זה בזה חתמו על הסכם, בו הבטיחו להפסיק את המלחמה, ולחזור לעתות שלום ושלוה.

לעומת זאת, מלכות הרשעה והאכזרית, האומה השפילה והבזויה 'דייטשלאנד', אשר זה משנות דור שטופים ידיהם ברציחה, הרגישו בהסכם זה השפלה נוראה, מאחר שכל העמים הצביעו פה אחד, אשר הם האשמים והאחראים על כל נזקי המלחמה. הסכם זה שנחתם בעיר ווערסיי שבצרפת, הידוע כיום כ'הסכם ווערסיי', האשים את הגרמנים בכל מאורעות המלחמה, ובנוסף לכך כבל את ידיהם שלא להתחזק יותר בשום כלי קרב ושאר כלי משחית מתכסיסי מלחמה, ועל כל זאת קבעו עליהם עונשים כבדים לנוכח חלקם האכזרי ופעולותיהם ההרסניות בכל מהלך המלחמה.

הדבר השפיע על מעמדה ומצבה של דייטשלאנד, אשר ידעה באותן שנים עוני ומחסור גדול, משבר כלכלי אירע בכל רחבי המדינה, ורבים הלכו בטל מבלי שיוכלו להביא טרף לביתם. מיום ליום התגברה הבטלה, וטרה אחריה מרירות נוראה שאכלה בכל לב.

כדרכם כסל לסו מאז גלו ישראל מארצם, מצאו אומות העולם כי האשמים שבדבר ההשפלה הנוראה הם "היהודים". הם אף מצאו ראיה לדבר, בכך שיהודי בשם 'ארצבערגער' חתם בשם מדינת דייטשלאנד על שביתת הנשק וכלי המלחמה, אשר לדעתם בוודאי שבכוונה תחילה חתם על כך בהוראת אחיו היהודים כדי להשפיל את מדינת דייטשלאנד ואזרחיה.

לא עברו הימים, ותוצאותיה המרות של עלילות שוא אלו באו לידי ביטוי טר ונסהר, טר ארצבערגער נרצח ביער השחור, והגרמנים לא הסתפקו בכך, כי אם ביקשו להעניש את כל יהדות העולם שבלי שום ספק עמדו מאחורי מעשה השפלת המדינה. בכך החל להתפשט שנאת ישראל איומה בכל רחבי דייטשלאנד, שהלכה והתגברה מיום ליום והרימה ראש באופן נורא ואיום.

בתקופת אותם הימים נוסדה באחד מבתי המרוח שבמרתף דירה בעיר טינכען, על ידי שבעה אנשים קשי רוח, שהיו שתויים למחצה, 'פארטיי חדשה', אשר עד טרה נהייתה לאחת מהשבעים ושלוש 'פארטייען' [מפלגות] אשר בתוככי מדינת דייטשלאנד.

הזעלה

פנסט
נייפנסט
פנסט
בנקע-טשאבע
אראד
טענעשוואר
בראשע
מקארענסט
סופיה
בויילינראד
איסטנאבול
דמשק
האנב
בירזת
מירייה
חיפה
תל אביב

פארטיי זו נודעה בשם 'דייטשע-ארבייטערס-פארטיי' [מפלגת הפועלים הגרמנית], שהפכה במרוצת השנים לאנודה 'נאציאנאל-סאציעליסטישע', זו אשר הסיבה וגרמה לחמת הזעם אשר בעקבותיה קופחו חייהם של שישים וארבעה מיליון איש, וביניהם ששה מיליון מאחינו בני ישראל, הי"ד.

בחודש אלול שנת תרע"ט (ספטמבר 1919 למספרם) ערכה הדייטשע-ארבייטערס-פארטיי עצרת באחד המדרותים במינכען, ואז נקלע למקום השטן הנודע 'אדאלף היטלער' ימ"ש, אשר אך עתה יצא מבית החולים שבו שהה חדשים רבים לצורך רפואת עיניו שנתעוורו בשנת תרע"ו (אוקטובר 1918) בעת התקפה של הבריטים. ביציאתו מבית החולים היה מלא עם שאיפות כשהוא קרוב לשנת השלושים לחייו, בדד וגלמוד, אחר שבמוחו השטני כבר הגיע ליד הכרה שהיהודים אשמים בכל, והנה לפתע שם במדרתו הוא שומע ממש דיבורים אלו, ומיד החליט כי קבוצה זו היא מקומו, שכן שם מדברים בשפתו, ושם יוכל לשמוע ולהשמיע את אשר בפיו ובלבבו, ימ"ש.

ביום 16 לספטמבר 1919 הצטרף וגרשם אותו רשע ימ"ש באופן רשמי לפארטיי זו, ומיד הבחינו בו חברי הפארטיי כי האיש אשר לפניו יש לו כח הנהגה עצום, וכך נחמנה הרשע ימ"ש למנהל התעמולה של הכנופיה החדשה, וכבר בחודש פברואר 1920 למספרם נשא את הדרשה המרכזית שהתקיימה באסיפת כל חברי הפארטיי החדשה, והוא בעצמו קבע את 25 סעיפי פעולותיה.

חלפו רק חדשים והרשע ימ"ש השתחרר מהצבא, בחמת זעם נכנס כולו לפארטיי החדשה, דחק את רגלי המייסדים ונעשה למנהיג ושליט של הפארטיי שגדלה והתפתחה מיום ליום. היא בלעה כנופיות אחרות שנכנעו תחתיו, בינתים גם שינה את שם הפארטיי ל: 'נאציאנאל-סאציעליסטישע-פארטיי', ובשמו הקצר: 'נאצי-פארטיי', ורכשה עיתון בשם 'פעלקישער-באאבאכטער', וכך הפכה לחנוכה משגשגת, כשאספסוף אשר בקרב העם נמשך אליה בהמוניהם.

רק חלפו שנתיים ימים, וכבר החליט הרשע ימ"ש לכבוש את השלטון בסערה באמצעות כל נערי המפלגה שצעדו אחריו בדביקות מוחלטת. עד מהרה מצא עצמו בבית הסוהר חבוש בכלא

המדינה מכלול בארצות

ההצלה

בעליזא

סקאהל
ראדיהוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
דייטשינא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשקוב
פשיעביש
טידיקא
יאסינא
אינצואר

לאנדעסבערג, שם בישבו כנוס בתוך עצמו היה לו זמן לחבר את ספרו הנודע לשמחה 'טיין קאמפף', בו הוא מתאר את כל יסוד גזע הארי ('ארישע אפשטאם'), ובו הניח את יסוד מפלגתו להשמיד את כל מי אשר בשם ישראל יכונה.

כך הלכה והתקדמה לה החזון הנאצי עוד וגידים, רעיונות שוא נגד עם בני ישראל שלא עלו על לב אדם מעולם, החלו להפריח ניצנים ולקנות טשקן של קבע בליבות האגשים מקטן ועד גדול אשר התהפכו לחיות ופראי-אדם, ארס של שנאת ישראל התפשטה בכל אופני הסתה והדהה, ומעט מעט הלכה ופשתה הנגע של 'אנטי-סמיטיזם' אצל פשוטי העם, עד שהתפרצה בקול רעש גדול אדיר חזק.

יום חמישי, פרשת שלח, כ"ו סיון, תרפ"ט

לאחר חג השבועות הביע כ"ק מרן זי"ע בפני אנשי הבית כי ברצונו לנסוע ל'בערלין', לדרוש ברופאים עקב חוליו על עיניו הקדושות, אנשי הבית ניצבו מיד הכן למלאות את רצון קדשו ולחכיך את כל צרכי הנסיעה, אבל בעמקי הלב הרגישו שעניין הרפואה הוא רק אמתלא לנסיעה, וכי הנסיעה היא לצורך מטרה אחרת ונסתרת.

קהל רב סקבל את פני כ"ק מרן זי"ע בבית הנתיבות במערלין

אם אכנס
שבתחילה היו
אלו הרגשות הלב
בעלמא, אולם מאז
שהגיעו ל'בערלין'
נוכחו לראות במו
עיניהם הנהגות
טמירות ונסתרות,
כשכ"ק מרן זי"ע
היה טרוד בעבודת

ההצלה

המשמשים מלווים את כל מרן ז"ע
בביקורו בבערלין בשנת תרפ"ט
מיטין לשטאל הודלה ר' יצחקל קוטאסער
ועל, המסעש הודלה ר' נחמן וירש זיגער
דל הירד - אוהו בידו 'שטר"טל פושקע,
והמסעש הודלה ר' סיכלע לוקאס רל

קדשו ללא הרף, ומלמל בפיו תפילות ובקשות בכל רגע ורגע, הוא אף לא
הסכים ליטול ידיו לסעודת לחם, ולא טעם כי אם מעט מזעיר מיני תרגומא³.

באחד הימים בעודו חולף באחד הרחובות בבערלין, נעצר לפתע כ"ק מרן זי"ע
מול אחד הבתים, והשתהה שם זמן רב בתפלה כשהוא שרוי בדביקות עצומה,
שפתותיו נעות וקולו לא ישמע, בשעת מעשה היה הדבר לתמיהה גדולה בעיני
כל הסובבים, אולם לימים נודע שהרשע ימ"ש קבע מושבו בבית זה, אז הובן
הדבר למפרע שכ"ק מרן זי"ע חזה ברוח קדשו כי כאן הוא שורש ומקור הטומאה,

3. באותה תקופה היה כ"ק מרן זי"ע משתמש רבות עם 'ווארעם פלאש' בשכבו על מטתו,
על מנת להקל מעליו את יסורי מעיו, ואחד המשמשים עמד לידו לשמשו ולסעדו,
וסיפר הרה"ח ר' חיים נטע כץ ז"ל, שפעם אחת כאשר הוא עמד על יד כ"ק מרן זי"ע,
נכנסה הרבנית אל החדר ובכתה תמרורים על כך שכ"ק מרן זי"ע כבר אינו רוצה לאכול
שמונה ימים, ובתוך דבריה אמרה: "איך וועל אליין קאכען, איך הייס נאך די באבע
מלכה וואס האט אליין גיקאכט, אויך בין איך א טאכטער פון סקאלער רב, וועט דער
רב מיין עסען פינעף מאל אין טאג, האסט דא א חסיד א גוטע פריינד, פרעג איהם צו
איך בין גירעכט". שאל כ"ק מרן זי"ע לדעתו של ר' חיים נטע, והוא לא העיז להשיב
מאום, הורה לו כ"ק מרן זי"ע שוב: "זאג!", אז נענה ר' חיים נטע שעל פי מה ששמע
מכ"ק מרן זי"ע שבאכילה מכניעים את כל התנגדות הקדושה, הסביר נחתת שהרבי
צריך לאכול, הגיב כ"ק מרן זי"ע: אבער פינעף מאהל? אולם למחרת אכן צווה כ"ק מרן
זי"ע להביא לפניו לחם וחמאה, וביקש להודיע להרבנית שאכן אכלם.

פעסט

נייעסט

פעסט

בנקע-טשאבע

אידא

טענעשוואר

פראש

בוקארעסט

סופיה

בויילינגראד

איסטנאבול

דמשק

האלב

בירזית

בירזיה

חיפה

תל אביב

מרן זי"ע בא ארצה

מרן זי"ע בא ארצה

מרן זי"ע בא ארצה

מרן זי"ע בא ארצה

מרן זי"ע בא ארצה

מרן זי"ע בא ארצה

ההצלה

בעלזא

סקאל
 ראדיוזב
 בוסק
 גלינא
 פרינטישלאן
 זשענדזשין
 וויטניא
 באביא
 קראקא
 באבניא
 ביטשקוב
 טשענאשער
 מיידקא
 יאסינא
 אינעוואר

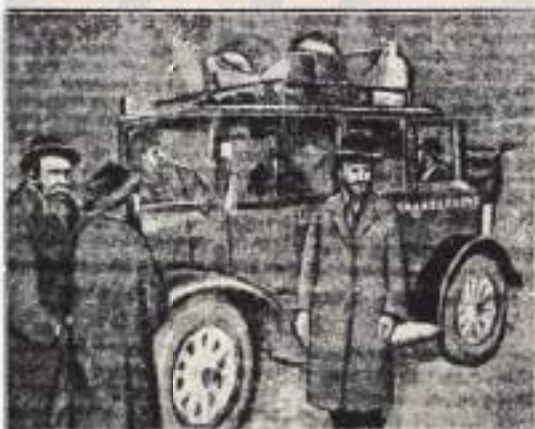

ביתו של הרשע יצ"ש, שם הנה והשתתף את שיטתו הנוראה.

דער בעזונער רבי אין בערלין

טויטער צוזאמענעלויף איז'ן בערלינער וואקאל ביים אנקומען
פון רבין

במסגרת זו, נערכו שני סדנאות עבודה, אחת בשבועות הראשונים של חודש יולי, והשנייה בשבועות האחרונים של חודש אוגוסט. הסדנאות נערכו במסגרת פרויקט "העבודה הזרוע" של משרד הרווחה, במסגרתו נערכו סדנאות עבודה למעלה מ-100 עובדים, במטרה להעביר להם את כל המידע הדרוש להגדרת תפקידיהם, ולעזור להם להיחלץ מהמצוקה הכלכלית.

[illegible]

“אויפן וואקזאל אויף פרידירכשטראסע האבן זיך
פאראמגעלט כדי מקבל פנים צו זיין דעם רבין בערך 1200
אידען...”

וכבר אז ניסה לבטל את
הגזירה ולהמתיק את
הדינים מעל ראשי בני
ישראל.

כעבור שלושה שבועות
ביקש כ"ק מרן זי"ע
להמשיך בדרכו ולנסוע
לעיירת הנפש 'באד
האמבורג' לצורכי
מנוחה, בקשה זו
היתה תמוהה לאור
כך שכ"ק מרן מהרי"ד
זי"ע היה נוהג לנסוע
לעיירות 'מארינבאד'
ו'קארלסבאד', ולמה זה
החליט כ"ק מרן זי"ע
לשנות ולנפוש בעיירה
אחרת, אולם לנוכח
בקשתו המפורשת של
כ"ק מרן זי"ע ניגשו
המשמשים לקיים את
רצון קדשו.

הם שלחו לפניהם את הרה"ח ר' זעליג וואלף וואלדמאן ז"ל מפראנקפורט, ואתו עמו הרה"ח ר' חיים טעטל כץ

4. 'דבר חן' (עמוד 249) בשם הרה"ח ר' חיים נטע כץ ז"ל.

הזעזע

פעסט

היפּעסט

פעסט

בעקע-טשאב

אייד

געגענעוואר

גראש

מקארעסט

סופה

זיילינגראד

איסטנאבול

דמשק

האלב

בירז

מדינה

תיבה

תל אביב

בעלזער רבי איז פלוצים שטארק קראנק געווארן

בערלין, יוני 5. — דער יונגער
בעלזער רבי איז אנגעקומען סיטווא
קיין בערלין, כדי צו זעהן זיך מיט א
גרויסען דאקטאר. דער רבי איז שטארק
קראנק.
אין דעם אידישען קווארטאל פון

דער בעלזער רבי, וועלכער איז דער קראנק
און האט שוין גענוג גענוג צו שווימען זיך
אין בערלין.

בערלין, וואו עס זיינען פאראן א סך
חסידים, האט דאס אנגעקומען פון בעלזער
רבי געשטעלט א רופט. זיי זיינען גרויס
אין די נאכט און געשטעלט א פאראן.

דיעות במכתבי עת על סעב בריאותו של כ"ק
סדן ז"ע, ועל נסיעתו לבערלין

הפסק, והיה ניכר בעליל שהוא מתאמץ לפעול איזה ענין טמיר ונעלם, אף
בשכבו על משכבו היה נשמע קולו בקודש, כשהוא אומר שוב ושוב את הפסוק
(תהלים כז, ב) "א-ל-ת-ת-נ-נ-י-ב-נ-פ-ש-צ-ר-י".

ז"ל, שישעו קודם לכן לתור אחרי בית
דירה ראוי ומוכשר לשמש אכסניא
עבור כ"ק מרן זי"ע, המה נסעו לבאד-
האמבורג, ומצאו דירה נאה בבנין
המלון "מאטראפאל" השוכן ברחוב
הראשי פערדינאנדסטרעס 19.

כשהגיע כ"ק מרן זי"ע לבית האכסניא
בבאד האמבורג נהנה מאד מהדירה
שבחרו עבורו, והביע את קורת רוחו
ושביעות רצונו, אמנם העיר על כך
שהחלונות אינם כפולים, וכך אמר
כ"ק מרן זי"ע לר' חיים נטע: "די
האסט געדינגען א גוטע דירה, איין
זאך האסטו פאר זעהן, עס איז נישט
דא קיין דאפעלטע פענסטערס".

בסביבות האכסניא שכן בנין גדול
רחב מומדים, ששימש כבית מלון
לכל השרים והרוזנים ושאר אנשים
מכובדים, והנה לפליאת הסובבים
היה כ"ק מרן זי"ע עסוק עם אותו בנין
משך כל הזמן, פעמים רבות נעמד על
יד החלון והיה לוחש ומרחש תפילות
ובקשות, שעות ארוכות היה עומד
על רגליו כשהוא דבוק בשרעפיו בלי

5. קונטרס 'בחצרות קדש' (עמוד 10).

ובאחת הלילות פנה כ"ק מרן זי"ע אל הרה"ח ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל, ושאל אותו: אמור נא לי, הלא כל אומה ואומה יש לה מקור ושורש בתורתנו הקדושה, איה מקורו של העם הגרמני בתורה? ר' חיים נטע לא ידע מה כוונת קדשו של כ"ק מרן זי"ע, ולא השיב כלום, אז נענה כ"ק מרן זי"ע ואמר שבשפת דייטש יש תיבה "יא-וואהל" [-אכן, אמת], וסמך לזה מצאנו בפסוק (בראשית מב, כא) **אבל** אשמים אנחנו, ותרגם אונקלוס 'בקושטא חייבין אנחנא', הרי ש'יא-וואהל' זהו אמת בשפת דייטש, כמו שפי' התרגום אבל - בקושטא.

כעבור ששה שבועות הורה לפתע כ"ק מרן זי"ע לשוב לבעלזא, בהפטירו: **"ס'איז מיר נישט געלונגען..."**

רק כעבור שנים מספר כאשר הצורך הנאצי ימ"ש קבע את מקום עבודתו ומשרדו באותו בנן רם ונישא שהיה מול האכסניא, הובנו הדברים לאשורם שכ"ק מרן זי"ע התאמץ להכניעו ולשברו לבל ירום קרנו ושלא יצלח דרכו, כל אותם תפילות נוראות

היו לבטל את הגזירה הקשה של השמדת רוב מנין ובנין של בני ישראל.

כמה נורא הדבר שקודם שעלה הרשע ימ"ש על כס השלטון, כבר ידע כ"ק מרן זי"ע את כל אשר עתיד להתרחש, וכבר אז התאמץ והתייגע להעבירו מן העולם ולשבר כוחו,

בעוד ששום נברא לא ידע כלל על רצונותיו האכזריות ותכניותיו המזויעות, כבר אחז צדיק דרכו בקודש בניסיון לבקוע רקיעים ולעורר את מידת הרחמים.

אבל כבר נגזרה גזירה...

'לאנד ראפן שלום' - ארמון המלוכה בבאר האמבורג, סקום בו התאכסנו כל הרחמים ושיר המלוכה

ההצלה

בעלזא

סקאהל
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
ויישניצא
באכניא
קראקא
באכניא
ביטשקוב
פשיעבישול
טידיקא
יאכניא
אינציוואר

הזעלע

- פעסט
- נייפעסט
- פעסט
- בזקע-טשאבע
- אידא
- טענעשויאר
- בראש
- בוקארעסט
- סופיה
- בויילינגראד
- איסטנאבול
- דעזק
- האלב
- בירז
- גרייז
- קייב
- תל אביב

המפלגה הנאצית החלה להתפשט חיש מהר, ואם בשנת תרפ"ח (1928) קיבלה רק 10 מקומות בבית הנבחרים בבחירות כלליות, הרי ששנתיים לאחר מכן, בשנת תר"צ (1930), כבר קיבלה 107 צירים, ואילו בבחירות בשנת תרצ"ב (1932) הכפילה את עצמה וקיבלה 230 צירים.

כבר אז החלה אדמת מדינת דייטשלאנד לבעור תחת רגלי היהודים. אם כי באופן רשמי לא ניתן עדיין גושפנקא לשום הגבלות בין ישראל לעמים, אמנם בין אחינו בני ישראל היו הרבה אנשים רטי מעלה, אשר כבר התחילו להרגיש את השנאה המבצבצת מבין עיני שותפיהם ולקוחותיהם.

וכיון שניתן רשות למשחית, התגלגלו הדברים סן השטים לטובת אותו רשע, וכל סדרי בראשית נהפכו לסען הצלחתו. המשבר הכלכלי הקשה שפקד את מדינת דייטשלאנד בשנת תר"צ (1930), עוד הוסיף כח לתנועה הנאצית באופן מבהיל, כאשר 2,300,000 מחוסרי עבודה מרי נפש נקלטו בין שורות הנאצים.

ובעוד שבראשית שנת 1930 (תר"צ) הצביעו בבחירות 6,500,000 קולות למען אותו רשע, לעומת זה כשנערכו בחירות לנשיאות בשנת תרצ"ב (1932), התחרה כבר אותו רשע עם המארשעל הינדענבורג עטור התהילה, כשזכה ל-13 מיליון קולות מול 16 מיליון שהצביעו בעד המארשעל. הרשע ימ"ש אמנם הפסיד אז, אבל אז בא אל סיומו זמן שליטתה של המפלגה הדעמקראטית ששלטה במדינה עד הומן ההוא, והחלה עליית המפלגה הנאצית לדאבון כל.

יום שישי. הושענא רבא. כ"א תשרי. תרצ"ג

בזמן רעווא דרעווין של ליל הושענא רבא, ישב כ"ק מרן זי"ע ואגד את ההושענות בעבורו ובעבור כל בני ביתו, אפוף שרעפים ושקוע בעבודת קדשו.

6. המנהג היה אצל רבוה"ק זי"ע לאגוד את ההושענות בתוך חדרם קודם עריכת השולחן המהור, בעודם נמצאים לבדם בחדר קדשם, ואף אחד לא היה נוכח שם (אולם לאחר

דמרי מכלו בא ארצה

המנהג היה אצל רבוה"ק זי"ע לאגוד את ההושענות בתוך חדרם קודם עריכת השולחן המהור, בעודם נמצאים לבדם בחדר קדשם, ואף אחד לא היה נוכח שם (אולם לאחר

ההצלה

בעלזא

סקאהל
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
ווישניצא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשיקוב
פשיעביטש
טידיקא
יאסינא
אינזיאר

באותם ימים כבר החלה תעמולת הבחירות של המפלגה הנאצית על מנת לכבוש את השלטון ולממש את זממה הרע, ובעיצומה של עבודת הקודש מצא החסיד הנכבד ר' שלמה האלענדער ז"ל מווארשא הזדמנות להזכיר אצל כ"ק מרן זי"ע את כל בני ישראל לטובה ולברכה, ולבקש על הפסדו של הרשע ימ"ש ומכלתו הגמורה, ויען כ"ק מרן זי"ע ויאמר: "זאל זיין הארץ נהפך ווערן..."

אז הבינו שכבר נגזרה גזירה, וכי הדבר מנוי וגמור שהרשע הצורר ימ"ש ינצח בבחירות ויעלה לשלטון, ומעתה לא נשאר אלא להעתיר שייהפך לבו לטובה, ושלא יפיק זממו הרע מן הכח אל הפועל?

חלפו רק חדשים סספר, וביום 30 בינואר מינה הנשיא הינדענבורג, את הרשע ימ"ש להיות הקאנצלער של הרייך, אולם התואר 'נשיא המדינה' עדיין נשאר ביד הינדענבורג. ביום 21 מארץ 1933 אף העניק הינדענבורג סטכיות רבות בידי ממשלת היטלער, ועם מותו של הנשיא קיבל הרשע גם את התואר של נשיא המדינה, וכפי אשר כינה את עצמו 'פידער און רייכ'ס קאנצלער'.

הגרוע סכל והרשע, האיום והנורא התממש, פחד ומורא חלחל בלב סולם, והדאגה מן הבאות היתה גדולה מאד, לא ידעו מה יולד יום ומה יתרחש מרגע לרגע. מיד בעת עלייתו לשלטון התחיל בהסתת העם להשתלח ביהודים, והגרמנים התחילו לצאת למסע שוד וביזה הרג ואבדון, מה שגרם לאלפי יהודים לעזוב את מקומות מושבותיהם ולנוס להיכן שימצאו מקום מבטחים.

יחד עם זאת רובם המכריע של היהודים נשארו במקומותיהם, אם טחמת שלא היה להם להיכן ללכת, ואם מחמת שלא צפו את פני הרעה על נכון ולא האמינו עד היכן יגיעו חומר הדברים, אולם כ"ק מרן מוה"א זי"ע ראה גם ראה בעיניו הצופיות את כל אשר עתיד להתרחש, וכי גזירה נוראה מרחפת על כלל ישראל.

עלזתו של כ"ק מרן זי"ע לארה"ק כבר נכחו מדי שנה בשעת אגידת ההושענות גם המשמשים ושאר מקורבים ונכבדים).

7. קובץ 'אור לנתיבות' (גליון יד, עמוד 73) מפי הגה"ח רבי של' צבי ענגלענדער שליט"א, ראש כולל להוראה דחסידי בעלזא לונדון, בשם הגה"ח רבי אלימלך רומפלער זצ"ל.

ההצלחה

יום שני, פרשת בא, ג' שבט, תרצ"ג

ביום זה העיבה עננה על כל בני ישראל, כאשר הרשע ימ"ש נבחר לעמוד בראש ממשלת גרמניה ולהנהיג את בני העם הגרמני, רעדה אחזה בכל יושבי תבל, וחלחלה ורתת אחזו ביהודים שרעדו לשמעו, בהיותו איש שפל רע מעללים שלא נמנע מלגלות בפני קהל ועדה את רצונותיו המתועבים. מני אז והלאה החל כ"ק מרן זי"ע לשנות את סדריו, לאחר חמשה שנות הנהגה ביד רמה, סדרי היום כבר אינם כמו שהיו עד היום.

אם עד היום היתה הדלת פתוחה להמון בני ישראל שצבאו על פתחו, וכ"ק מרן זי"ע ישב שעות רבות למלאות משאלות עם סגולה, הרי שלפתע החל כ"ק מרן זי"ע למעט בלקיחת פתקאות וישב סגור ומכונס בחדרו.

כ"ק מרן זי"ע הולך על הקלאטקל ביום הפורים, בדרכו מהחוף לבית הכנסת.

אם עד היום פינה כ"ק מרן זי"ע עצמו להקשיב לצרותיהם של ישראל ולשמוח בישועתן, הרי שמעתה שוב אין הזמן מצוי לכך, וכ"ק מרן זי"ע יושב ספון בחדר קדשו, שקוע בעבודותיו הק'.

חסידים רבים שהשתוקקו להזכיר עצמם לפני כ"ק מרן זי"ע ולא הצליחו להיכנס בקודש פנימה, עמדו על אם הדרך בין בית הכנסת לה'הויף, ובכל פעם שכ"ק

פעסט

ניפעסט

פעסט

בנקע-טשאבע

אייד

טענענשוואר

גראש

טקארעסט

סופיה

זיילינגראד

איסטנאבול

דמשק

האלב

בירז

גרייז

קיפה

תל אביב

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

המדינה מכלול בארצות

מורן זי"ע הלך בדרכו חזרה מבית הכנסת אל ביתו נאווה קודש, הזכירו האנשים את הזכרותיהם בעל פה בלי קוויטל.

מסופר על אחד החסידים שרצה להיכנס בקודש פנימה עם 'קוויטל' אל כ"ק מורן זי"ע, אבל היות וכ"ק מורן זי"ע לא קיבל קהל כי אם מתי מעט, על כן לא עלה הדבר בידו, מה עשה, נעמד בין האנשים על אם הדרך, הזכיר את עצמו, וביקש שהקב"ה יעזור שיוכל לתת קוויטל, שאלו כ"ק מורן זי"ע: "למי". ענה החסיד: "לרבינו". נהנה כ"ק מורן זי"ע מפקחותו ואמר להגבאי ר' אהרן יהושע ז"ל: ראה, שבערב יוכל להיכנס איש זה". חכמתו היא שעמדה לו שיזכה להיכנס בקודש פנימה באותה תקופה הרת גורל⁸.

המשגיח הרה"ח הספי"ר אהרן יהושע לנדא ז"ל

כאשר נכנסו בני המשפחה והמשמשים להתאונן שהדבר ממעט את ההכנסות, היות שאם אין 'קוויטל' אין גם 'פדיונות', ואין איך לכלכל את ה'הויף' על כל צרכיה המרובים, השיב כ"ק מורן זי"ע: "אבותי באו לומר לי שגזירה שפילה [אגעמיינע גזירה] עומדת חלילה על הפרק, והם עושים מה שאפשר לעשות, אבל גם כאן צריך לעשות כדי לבטל את הגזירה"⁹.

הרה"ח ר' דוד שפוטץ ע"ה שהיה יושב באותם שנים בבעלזא, מתאר זאת בזכרונותיו¹⁰:

8. הרה"ח ר' מרדכי פעדער ז"ל.

9. 'דבר חן' (עמוד 248) מפי הרה"ח ר' שמואל פארגעס ז"ל.

10. 'זכרון דוד' (עמוד בד).

ההצלה

בעלזא

סקאהל
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
ווישניצא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשקוב
פשיעביטש
טידיקא
יאסינא
אינצוויר

הזעלה

פנסט

ניפעסט

פנסט

בנקע-טשאבע

אייד

טענעשוואר

בראש

טקארעסט

סיפיה

נייילינגראד

איסטנאביל

דמשק

האלב

ביירות

גרייז

חיפה

תל אביב

"הייתי בבעלזא יותר מעשרה פעמים בין השנים תר"צ - תרצ"ז, וידוע אשר זקנים עם נערים היו עומדים בבית רבינו הקדוש לילות ולילות לזכות שרבינו הקדוש יטול מהם הקוויטל להתברך ממעון הברכות, ואני זכיתי שבכל פעם ופעם בלי שום חילוק, כאשר ראה אותי מרן הקדוש עומד בהשורה קרא בקול ואמר: צו ערשט דער ווינער בחור".

בנוסף על זאת השתנו כל סדרי התפלה, שכן עד שנה זו היה כ"ק מרן זי"ע מתפלל בזמן מוקדם והיה גומר תפלת שחרית עד חצות, אף בזמנים שגמר להתפלל עד חצי שעה אחר חצות, עדיין היה אומר: "מכיוון שאנו נכדי הט"ז, והוא אומר שזמן שחרית הוא עד חצי שעה לאחר חצות, לכן אפשר עוד להתפלל בשעה זו". אולם משנת תרצ"ג החל להתפלל עוד יותר מאוחר, כשהוא אומר: "הרשע הזה לקח לי את כל הזמנים..."¹¹

11. הגאון רבי משה שטערנבוך שליט"א כותב בספרו 'הלכות הגר"א ומנהגיו' (עמוד קד) וז"ל: עובדא ידענא אצל האדמו"ר הקדוש רבי אהרן רוקח זצ"ל האדמו"ר מבעלזא שאחר זמן התפלה והצטער מאד על כך, אבל כשהתפלל פעם תוך חצי שעה אחרי חצות התנחם ואמר: שמעתי פעם מפי א"א זצ"ל שמותר לנכד בשעת הדחק לסמוך על זקינו אף שנדחה משאר פוסקים כשהו שעת הדחק, ואני נכד הט"ז ושעת הדחק מותר לי לסמוך עליו שזמן שחרית נמשך עד זמן מנחה, חצי שעה אחרי חצות, עכ"ל. ובספר 'יפה שיחתן' (אות קלז) מרחיב את פרטי המעשה כהויותה: סיפר לי הרה"ג ר' ישראל מאיר ערלנגער שליט"א, שסיפר לו הגאון רבי משה שטערנבוך שליט"א ראב"ד העדה החרדית בעיה"ק ירושלים תובב"א, שבעת שנתארס בקשר השידוכין עם בת חותנו ממשפחת שעכטער נ"י, הלכו לקבל ברכת מז"ט מהרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל, ומצאוהו מתפלל שחרית עם ציבור אחר חצות היום קודם זמן מנחה גדולה, הגאון ר' משה הרה"ק לעצמו שאף אם הרב מבעלזא ז"ל סומך לעצמו על דעת יחיד שיטת הטורי זהב להתפלל תפלת שחרית עד זמן מנחה גדולה, אבל האיך מתיר לציבור להתפלל ולסמוך על דעת יחיד, נגד הכלל יחיד ורבים הלכה כרבים. אחר התפלה כשנכנסו אל היכל הקודש פנימה ונתכבדו בשתיית לחיים וברכת מזל טוב, פתח הרה"ק מבעלזא זצ"ל את פיו הקדוש להגיד כל מהלך מחשבת הגאון ר' משה הנ"ל, ואמר: "מקובלני מאבי זצ"ל שצאצאי פוסק יכולים לסמוך על דעת אותו הפוסק אפילו נגד רבים, וכיון שאנחנו מצאצאי הטורי זהב אנו סומכים עליו, ומה שנוגע להצבור שלנו הרי אמרו חז"ל (סנהדרין צט.) המלמד את בן חבירו תורה הריהו כאילו ילדו, לכן גם הם יכולים להחשב כצאצאיו ויכולים לנהוג כמוהו".

12. 'דבר חן' (עמוד 244) כופי הרה"ח ר' חיים שלמה פריעדמאן ז"ל, ומסופר אודות הגה"צ

ההצלה

בעלזא

סקאהל
ראדיחוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
ויזשניצא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשקוב
פשיסטיש
טידיקא
יאסינא
אינזיאר

כולם הבינו על נכון למי מתכוון כ"ק מרן זי"ע באומרו "דער רשע", שכן בימים אלו עלה הצורך ימ"ש על כס ההנהגה, וכבש את מפלגת השלטון בסערה ובקול רעש גדול, כאשר הוא הוגה תוכניות זדון להרע ח"ו לבני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, כ"ק מרן זי"ע שצפה ברוח קדשו את גודל הסכנה ורוע הגזירה, התחיל מהפך עולמות ומשנה סדריו, לעשות כל מה שניתן לבטל את רוע הגזירה.

זמן רב עוד קודם פרוץ המלחמה, התחיל כ"ק מרן זי"ע לומר כל יום אחר התפלה את קפיטל מ"ו מספר תהלים המדבר מענייני מלחמות¹³, בכל יום ויום התחנן כ"ק מרן זי"ע: **אלקים לנו מחסה ועוז... על כן לא נירא בהמיר ארץ... המו גויים מוטו ממלכות... משבית מלחמות עד קצה הארץ¹⁴.**

כ"ק מרן זי"ע אף החל להתפלל במהירות גדולה יותר מלפני כן¹⁵.

כ"ק מרן זי"ע עשה כל מה שבידו לבטל את הגזירה, כל סדר הנהגותיו והליכותיו נשתנו לבלי היכר, והיה ניכר בעליל שכ"ק מרן זי"ע מנהל מערכה כבידה להכניע את אותו רשע, הוא סיגף את עצמו וקיבל על עצמו הנהגות שונות, עד שבנו הרה"ק ר' משה'ל'ע הי"ד התבטא לאמר: **"דער רשע האט פארדרייט דעם טאטען'ס זמנים"**.

כמו כן מסופר דבר נורא, שמיום עלות הרשע על כס השלטון לא לבש כ"ק מרן

רבי קים חיים מנחם מענדל רויטמאן זצ"ל אבד"ק קרעשוב, שהיה נוהג להתפלל שחרית בשעה תשע וחצי, ונימוקו עמו שאז הוא זמן התפלה אצל כ"ק מרן זי"ע בבעלזא, ובשעה שהצדיקים מתפללים הוא עת רצון, אולם משנת תרצ"ג כאשר נשתנו סדרי הזמנים אצל כ"ק מרן זי"ע, אז התחיל להתפלל הרב הנ"ל כותיקין, כי מאחר ששוב אינו יכול לכוין לשעה שכ"ק מרן זי"ע מתפלל, הרי שמעתה יש לו להתפלל כפי שנפסק בשו"ע.

13. הרה"ח ר' חיים שלמה פריעדמאן ז"ל, בספרו **'בצי"א דמהימנותא'** (עמוד כח).

14. דאה פידוש רש"י: **משבית מלחמות** - מעלינו עד קצה הארץ שכל ארצות הגוים יהיו עמנו בשלום. **עגלות ישרף באש** - רכבי מלחמות. **הרפו** - עצמכם מלבא עוד על ירושלים. **ודעו כי אנכי אלקים וגו' ארום בארץ** - אתרומם בנקמותי אשר אעשה.

15. **'אור לנתיבותי'** (גליון ז', עמוד 74) בשם הגה"ח ראש הישיבה ר' שלום בראנדער זצ"ל.

הזעזעה

פעסט
ניפעסט
פעסט
בעקע-טשאבע
אייד
טענעשוואר
בראש
טקארעסט
סיפיה
בייזלינגראד
איסטאנאביד
דמשק
האלב
ביירות
גרייה
חיפה
תל אביב

חודש ניסן תרצ"ג

זי"ע בגד חדש¹⁶, מגודל צערו ואבלותו על הגזירה הנוראה ההולכת ומתקרבת, ובכל פעם ופעם שהיה מוכרח ללבוש 'בעקטישע' חדש, נתן תחילה לאיש אחר שילבישנו ויחדשו, ורק אחר כך לבשו בעצמו¹⁷.

לנוכח התחלת הרדיפות והצרות מצד השלטון החדש שזה עתה עלה לגדולה, נשלחו קבוצת עסקנים יהודים לפולין, כדי לבקש את התערבותה של הממשלה

16. 'אור לנתיבות' (גליין טו, עמוד 164) מפי הרה"ח ר' יודא גרינוואלד שליט"א, בשם המושב"ק הרה"ח ר' יודל מעלבער ז"ל.

17. ראה בספר 'ביתו נאווה קודש' (ניסן, עמוד רט) שהנהגה זו נמשכה גם לאחר סיום המלחמה הנוראה, עד ליום עלותו בסערה השמימה. ושם בהערה מציין לדברי הרמ"א (יו"ד סי' שפט) שכתב לענין לבישת בגד חדש באבילות, שנוהגין שאדם אחר לובשו תחילה ואחר כך לובשו האבל.

וראה עוד שם מעשה כעין זה (עמוד רטו - רטז) שבשלהי דחורפא שנת תש"ח כאשר הגיע הרה"ח ר' משה גראס ז"ל להסתופף בצל הקודש, ראה שהבעקטישע של כ"ק מרן זי"ע משומש ובלי עד מאד, ואף תפור בטלוי על גבי טלאי, כמובן שהדבר היתה לו למורת רוח ומיד הלך להזמין בעקטישע חדש עבור כ"ק מרן זי"ע, אולם כאשר שמע על כך כ"ק מרן זי"ע נענה ואמר: "כ'פארשטיי דיר נישט, אידיש בליט גיסט זיך אויף די בערג - איז יעצט א צייט מאכן מלבושים?

ושוב פעם אחת לאחר שעלה כ"ק מרן זי"ע לארץ הקודש, הביא הרה"ח ר' ישראל פרידמאן ז"ל מאנטווערפן שטריימל חדש ומפואר לכ"ק מרן זי"ע, והנה למרות שכ"ק מרן זי"ע נאות לקבלו מכל מקום לא רצה בשום אופן לחבוש אותו, על אף הפצרותיהם המרובות של המקורבים והמשמשים בקודש.

פעם אחת בפרוס חג הפסח נכנסה הרבנית הצדקנית ע"ה והפצירה בכ"ק מרן זי"ע שיאות לחדש ולחבוש את השטריימל החדש לכבוד חג הפסח, אולם כ"ק מרן זי"ע נענה בהאי לישנא קדישא: "עך זאג צו, ווען יודען וועלן האבן א ישועה, וועל איך תיכף באנייען און אנטון דעם 'שטריימל'!!!"

וכן מספר הרה"ח ר' משה טובי' גרינצווייג ז"ל בספרו 'איש חסיד' (בקודש מניחה עמוד לג): פעם הצעתי לכ"ק מרן זי"ע שאני רוצה לעשות לו שטריימל חדש, השיבני: "ווי קען מען אן טוהן א נייע שטריימל, ס'איז דאך נישט דא שלום אויפן וועלט? - -"

דברי חיים טעם ממלכות

דברי חיים טעם ממלכות

דברי חיים טעם ממלכות

הפולנית לטובת
נתיניה היהודים אשר
בגרמניה, הסובלים
מגזירות השלטון
האכזר והמרושע.

אחד מהעסקנים
שהצטרפו למשלחת
היה הרב ח' ר' בעריש
אורטנער ז"ל, ובהיותו
חסיד בעלזא מובהק,
הרי שמיד בהגיעם
לפולין סר בתחילה
אל ביתו נאווה קודש

של כ"ק מורן מהר"א זי"ע בבעלזא, שם קיבל מכ"ק מורן זי"ע מכתבי המלצה
חמים לאישים שונים במדינה, על מנת שישתדלו ויפעלו להצלחת המשלחת
אל מול השלטונות.¹⁸

יום ראשון, פרישת בחר-בחוקותי, ל"ג בעומר, י"ח אייר, תרצ"ג

ר' בעריש כבר נשאר לחוג את חג הפסח במחיצת רבו בבעלזא, ושהה שם עד
ל"ג בעומר, מאחר שכבר גמר בדעתו לעזוב את ארץ מולדתו ולעלות אל ארץ
ישראל יחד עם כל בני משפחתו, כי נוכח לראות שהצרות והגזירות הולכות
ומחריפות בכל עת ובכל שעה, ושונאי ישראל מרימים ראש להרע ולהצר את
צעדם של בני ישראל, ברצונו היה לקבל את הסכמתו וברכת קדשו של כ"ק
מורן זי"ע.

ואכן, כאשר נכנס בקודש פנימה ביום ל"ג בעומר, וסיפר לכ"ק מורן זי"ע על

הרה"ח ר' בעריש אורטנער ז"ל

במעמד הנחת אבן הפינה, לשיבתנו חק בעיה"ק ירושלים ת"ו
סיסין לשמאל הרה"ח ר' יצחק לנדא ז"ל, כ"ק האדמו"ר מבערגסאז זצ"ל -
ב"ח של כ"ק מורן זי"ע, הרה"ח ר' זלמן האפסטאן ז"ל, הרה"ג ר' בנימין יוסף
לוי זצ"ל, הרה"ח ר' בעריש אורטנער ז"ל, כ"ק האדמו"ר ממאקאווא זצ"ל,
כ"ק האדמו"ר רבי שלום אייכנשטיין זצ"ל מדיטשוב

ההצלה

בעלזא

סקאהל
ראדיהוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
ווישניצא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשקוב
פשיסליש
טידיקא
יאסינא
אינציווא

18. 'דבר חן' (עמוד 190).

ההצלחה

- פעסט
- נייפעסט
- פעסט
- בעקע-טשאבע
- אידא
- טענענשוואר
- גראשע
- מקארעסט
- סיפיה
- זיילינגראד
- איסטאנאבי
- דמשק
- האלב
- בירוז
- מרייה
- קיפיה
- תל אביב

תכניתו לנטוש ולעזוב את גרמניה, למרבית הפליאה למרות ההתנגדות העזה בבעלזא בימים ההם שלא לנסוע לארץ ישראל, שלא להיגרר אחר פורקי העול, נתן לו כ"ק מרן זי"ע את הסכמתו, והוסיף לאמור שיראה להתיישב בעיר הגדולה ביותר. כ"ק מרן זי"ע לווהו עד מפתן ביתו באמרו: "אם יהודי נוסע לארץ ישראל, צריך ללוותו".

קץ תרצ"ג

בשנה זו נסע מרן לנפוש בעיירה 'טאטארוב' שם שהה משך כשבועיים, אחד ממכתבי העת באותם הימים שלח סופר יהודי שישהה בצל קדשו של כ"ק מרן זי"ע, וישמע את חוות דעת קדשו אודות מצבם של יהודי גרמניה, ועל חובת השעה המוטלת על כל אחד ואחד.

כ"ק מרן זי"ע בעיירה טאטארוב, בדרכו לבית ואכסניא לאחר הפילת שחרית
נראה מאחור חדב"נ הגול"צ רבי שמואל פרענקל זצ"ל הי"ד

למדי מכלול בא ארצה

ההצלה

בעלזא

- סקאהל
- ראדיא
- ביסק
- גלינא
- פרינציפאל
- זשענעראל
- ווייניץ
- באכניא
- קראקא
- באכניא
- ביטשקוב
- פערעביטל
- טידיקא
- יאסניא
- אינזא

הסופר היהודי י. יעקובאווסקי העלה על גבי הכתב את כל סדרי השבת והליכותיה, כשלאחריה הוא מתאר את תוכן השיחה שהיתה לו עם כ"ק מרן זי"ע, להלן נעתיק את הקטעים הנוגעים לעניננו כפי שנדפסה במכת"ע מיום כ"ב תמוז תרצ"ג:

"מיר ווערן אריינגעפירט צום רבי'ן, און דא הויבט זיך אן א זעהר אינטרעסאנטע שמועס וועגן חסידות [= אנו מובלים אל הרבי, וכאן מתחילה שיחה מעניינת ביותר בעניני חסידות]."

"מיר מאכען די צוטערפונג אז די רבי געהט אין די דרכים פון בעל שם וועלכער האט פארלאזט זיין וואוין ארט, און איז אוועק אין די בערג, כדי דארט צו זיכען די אמת'ע דערנעהנטערונג צום בורא עולם [= אנו עושים השוואה שהרבי הולך בדרכי הבעש"ט, שגם הוא עזב את בית מגוריו והלך אל ההרים, כדי לחפש את הקרבה האמיתית לבורא עולם]."

"ר' אהרונ' שמיכל'ט צוליעב דעם פערגלייך, און אויף זיין פנים מאלט זיך א בעזונדערער ידאט הכבוד [= הרבי מחייך לשמע ההשוואה, ועל פניו מצטיירת ידאט הכבוד מיוחדת]."

"דער שמועס געהט אריבער צו וועלטליכע ענינים [= השיחה נסובה על עניני השעה]. ר' אהרונ' דריקט אויס זיין צער איבער די שווערע ליידען

סענסאציאנעלער געשפרעך מיט'ן בעלזער רבי'ן.

דער רבי זאגט פאר די מפה פון היטלער אין דער גאנצער שטעטל.

דער רבי זאגט פאר די מפה פון היטלער אין דער גאנצער שטעטל. (The text continues with a detailed account of the conversation between the Belzer Rebbe and the author, discussing the situation in Poland and the impact of Hitler's rise to power.)

"איך האף אז מיר וועלען דערלעבן די מפה פון יענעם רשע..."
דעת קדשו של ח"ק מרן זי"ע, כפי שפורסם בסכת"ע

אלע הס'ס מיט די דייטשען בראש, זאלען אינגיכען האבען א מיאוסען סוף
דברי קדשו של כ"ה מרן ז"ע, כפי שפורסם במכת"ע

ההצלה

בעליזא

סקאל
ראדיהוב
ביסק
גלינא
פרעמישלאן
זשענדזשין
ויזשניצא
באבויא
קראקא
באבויא
ביטשקוב
פשיעביטש
טידיקא
יאסקינא
אינציוואר

"איך פרעג: וואס זאגט דער רבי צו דעם אלעמען? אין דעם מאמענט דרעהט זיך אויס דער רבי און ווייזענדיג מיט די הענט אויף מיר, פרעגט ער אויפן קול: אהרן יהושע, וואס זאל איך איהם ענטפערען? וואס זאל איך איהם ענטפערען? -אני שואל מה אומר הרבי לכל זה, באותו רגע מסתובב הרבי כשהוא מראה באצבעו עלי, ושואל בקול: אהרן יהושע, מה אענה לו? מה אענה לו?"

"אהרן יהושע זאגט איהם עפעס שטיל אויפ'ן אויער, און דאן הויבט דער רבי אן זיין ענטפער: איך זאג, המן האט בלויז געוואלט די אידען שלעכטס טוהן, און דער רשע טוהט טאקי אידען אלדאס ביז, קודשא בריך הוא וועט העלפען! דער רשע וועט האבען א מופלא! פריהער אדער שפעטער! מיר וועלען איהם מכניע זיין! זאגט די אידען אין מיין נאמען, אז לאנג וועט שוין אזוי שלעכט נישט זיין! מיר וועלען געהאלפען ווערען [אהרן יהושע לוחש משהו באוזנו, ואז מתחיל הרבי את תשובתו: אני אומר, שהמן רק רצה להרע ליהודים, אבל הרשע הזה באמת עושה רע ליהודים, הקב"ה יעזור, שיהיה להרשע מופלא, במוקדם או במאוחר, אנו נכניע אותם. אומר ליהודים בשמי, שלא זמן רב יותר מדי יהיה רע כל כך, לבסוף נושע]."

ציון המצוינת של כלל מרן
מחריי זי"ע

יום חמישי, פרישת משפטים, כ"ג שבט, תרצ"ד

כמידי שנה בשנה ביום ההילולא, עלה כ"ק מרן זי"ע על ציון קדשו של כ"ק מרן מהר"י זי"ע, ואף השמיע מדברות קדשו כנהוג, בגמר התורה הזכיר מרן אודות המצב הכללי ההולך ומחריף, באמרו: "כי השתא צריכין ישראל זייער גרויסע ישועות בפרטיות ובכלליות, במדינות הרחוקות דייטשלאנד ועסטרייך", והאריך בברכות לרוב²⁰.

20. דברות קודש מכתבי הרה"ח ר' שמואל לילינפעלד ז"ל (עמוד קל).

